

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Andra Kammaren. N:o 24.

Onsdagen den 19 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos för remiss till vederbörligt utskott de å kammarens bord hvilande propositionerna till Riksdagen, och hänvisades dervid Kongl. Maj:ts proposition angående pension åt föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt, professorn R. Rubenson till statsutskottet samt Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fosterbarns vård till Riksdagens särskilda utskott n:o 2.

§ 3.

Lagutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 30 blef på begäran åter bordlagdt.

§ 4.

Herr A. Hedin i Stockholm erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Det är anledning till anmärkning mot statsrådet och chefen för finansdepartementet, hvarom remiss begäres till konstitutionsutskottet, inför hvilket anledningen skall uppgifvas.

I sammanhang härmed aflemnade herr Hedin ett försegladt konvolut; och skulle jemlikt föreskriften i 57 § riksdagsordningen herr Hedins nu afgifna yttrande afvensom berörda konvolut till konstitutionsutskottet öfverlemnas.

§ 5.

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

Herr talmannen anmälde häruppå till handläggning statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret; och begärdes dervid ordet af

Herr Pehrson i Törneryd, som yttrade: Herr talman! Det är endast med anledning af ordningen för föredragningen af detta betänkande, som jag begärt ordet för att föreslå, att femte punkten uti detsamma måtte först föredragas och afgöras och att kammaren derefter måtte öfvergå till afgörande af första punkten och sedermera till derpå följande oafgjorda punkter i den ordning, de uti föreliggande betänkande förekomma.

Denna herr Pehrsons hemställan bifölls, i anledning hvaraf nu först till afgörande förekom *punkten 5* i förevarande utlåtande.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, med godkännande af de vid statsrådsprotokollet öfver landtförsvärens ärenden för den 11 sistlidne januari fogade förslag till stater för infanteriet, kavalleriet, artilleriet, artilleriets tygstater, fortifikationen och trängen, höja anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 11,637,947 kronor, med 2,576,761 kronor till 14,214,708 kronor.

Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag innefattade, bland annat, att officerare och underofficerare skulle *dels* åtnjuta half dagaflöning för den tid de icke vore till tjenstgöring kommenderade, men dock dertill disponibla, *dels ock* under vissa förhållanden ega uppbära förhöjd dagaflöning för tjenstgöring utom garnisons- eller boningsorten.

I sammanhang med Kongl. Maj:ts förevarande framställning hade statsutskottet till behandling förehåft tre inom Andra Kammaren väckta motioner, nemligen herr *J. Johanssons* i Noraskog motion n:o 129, herr *C. F. Vahlquists* motion n:o 142 och herr *A. T. Carlheim-Gyllenskölds* motion n:o 142, i hvilken sistnämnda motion föreslagits, att Riksdagen måtte besluta:

att för år 1903, med ändring af hvad Kongl. Maj:t å fjerde hufvudtiteln föreslagit angående armébefällets aflöning, lön, dagaflöning och förhöjd dagaflöning, måtte sammanslås för hvarje person af befälsgrad och vederlikar under en rubrik såsom aflöning, deraf $\frac{2}{3}$ skulle räknas som lön och $\frac{1}{3}$ som tjenstgöringspenningar;

att pensioneringen måtte äsättas till fast belopp enligt nuvarande grunder uträknad för hvarje grad motsvarande 80 procent utaf nuvarande lönen; samt

att hvad Kongl. Maj:t föreslagit om armébefällets af officersgrad förseende med half dagaflöning under den tid detsamma icke läge uti tjenstgöring icke måtte vinna Riksdagens bifall, men den halfva dagaflöningen för underbefäl med vederlikar, något reducerad till sin slutsumma per individ, tilläggas lönen och derigenom blifva en löneförbättring, såsom Kongl. Maj:t afsett.

Utskottet hemställde under ifrågavarande punkt, att Riksdagen måtte, med afslag å ofvanberörda af herrar Johansson och Vahlquist angående ifrågavarande ämne gjorda förslag, samt med bifall i viss del till herr Carlheim-Gyllenskölds förenämnda motion, på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, att Riksdagen, med godkännande af vid utlåtandet fogade förslag till stater för infanteriet, kavalleriet, artilleriet, artilleriets tygstater, fortifikationen och trängen, höjde anslaget till aflöning och rekrytering, nu 11,637,947 kronor, med 1,588,218 kronor till 13,226,165 kronor.

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

Vid punkten hade fogats reservation af herrar *Chr. Lundeberg, I. Wijk, H. P. P. Tamm, A. G. L. Billing, friherre J. T. Gripenstedt, F. E. Pettersson, K. Bohnstedt, N. Fosser, grefve Ph. Klingspor, grefve K. A. Posse, C. von Friesen* och grefve *C. O. Taube*, hvilka hemställt,

att Riksdagen måtte, med afslag å ofvanberörda af herrar Johansson, Carlheim-Gyllensköld och Vahlquist angående ifrågavarande ämne gjorda förslag, på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nu förevarande framställning, att Riksdagen, med godkännande af vid utlåtandet fogade förslag till stater för infanteriet, kavalleriet, artilleriet, artilleriets tygstater, fortifikationen och trängen, höjde anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 11,637,947 kronor, med 2,553,786 kronor till 14,191,733 kronor.

Sedan herr talmannen lätit uppläsa utskottets berörda hemställan, anförde:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Crusebjörn: Herr grefve och talman, mina herrar! Uti den nu föredragna punkten föreligger en fråga af allra största betydelse för vår armé, ja, för hela vårt försvarsväsende, nemligen att på grund af de nya förhållanden, som inträdt med anledning af den nya härordningens antagande, fastställa förändrade bestämmelser för den till arméns befäl utgående aflöning.

Jag har så mycket hellre velat tillstyrka Kongl. Maj:t att framlägga förslag i detta hänseende, som förlidet års Riksdag uti sin till Kongl. Maj:t angående härordningsfrågan aflättna skrifvelse tydligen framhöll, att frågan om en löneroglering för arméns befäl, särskildt hvad anginge officerarne, borde snarast möjligt lösas, enär en löneroglering för underofficerarne blifvit i hufvudsak af sistlidet års Riksdag afgjord, ehuru på grund af Riksdagens beslut att för en del af armén minska den af Kongl. Maj:t föreslagna utbildningstiden ett mindre gynnsamt förhållande komme att inträda derigenom, att befälet icke, såsom uti Kongl. Maj:ts förslag hade förutsatts, skulle komma att ligga i tjenstgöring hela året, utan endast en del deraf. Då förhållandena för närvarande äro sådana, att stora kraf ställas på landet för höjande af försvarsludgeten, så är det naturligen en mer än vanligt vanskligh fråga att framkomma

Ang höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

med ett förslag till lönereglering, som å ena sidan tillmötesgår befällets rättmätiga kraf och å andra sidan iakttager så stor sparsamhet, som omständigheterna kunna medgifva.

Beträffande utskottets förslag i denna fråga tillåter jag mig till en början uttrycka min glädje deröfver, att utskottet funnit godt för sin del godkänna sjelfva aflöningsförmerna, sådana desamma förlidet är blefvo beträffande underofficerarnes aflöning bestämda, eller att aflöningen skulle utgå i form af lön, dagaflöning och inqvartering. Äfven med afseende å lönebeloppen har utskottet funnit godt tillstyrka hvad Kongl. Maj:t föreslagit och, såsom vi i en senare punkt finna, jemväl beträffande inqvarteringen. I fråga om grunderna för dagaflöningens utbetalande har utskottet visserligen gillat hvad Kongl. Maj:t föreslagit beträffande den ordinarie dagaflöningens höjande för alla grader med 1 krona, men i afseende å Kongl. Maj:ts förslag om utbetalande i vissa fall af half dagaflöning och för höjd dagaflöning har utskottet funnit skäl underkänna de grunder för desamma, som i den kongl. propositionen blifvit anförda.

Hvad då denna halfva dagaflöning angår, så förklarar utskottet, att densamma ej torde behöfva ifrågakomma, enär det befäl, som icke är inkalladt till tjenstgöring, torde kunna undvara denna halfva dagaflöning med hänsyn till att löneförmånerna i öfrigt blifvit höjda. Jag vill då erinra om, att befålet vid den icke garnisonerade armén, d. v. s. vid den hittills indelta armén, åtnjutit tjenstgöringspenningar under den tid det icke varit inkalladt i tjenstgöring, detta såsom ersättning för disponibilitet till kommandering och för tjenstgöring på roten. Här af finner hvar och en, att om de icke få något vederlag för dessa tjenstgöringspenningar, komma de i en ganska väsentlig sämre ställning än de officerare och underofficerare, som ligga i tjenstgöring året om. Ty hittill dags hafva de förutom tjenstgöringspenningar under den tid af året, då de icke varit inkallade i tjenstgöring, åtnjutit förmånen att vara ganska lediga och kunna egna sin tid åt enskildt förvärf. Men i den mån tjenstgöringen utsträcker utöfver ett visst mått, såsom väl hädanefter blir händelsen, blir tiden för enskildt förvärf mycket inskränkt. När härordningsförslaget kommer öfver den första öfvergångsperioden och nu gällande värnpligtslag kommer att tillämpas i hela sin vidd, kommer det vid hela infanteriet med undantag af ett par garnisonerade regementen här i Stockholm att inträffa, att befålet i regeln får ligga i tjenstgöring sex månader. Men i dessa sex månader kommer naturligtvis att ingå en ganska stor del af sommaren. När sådana förhållanden inträffa, är det uppenbart, att tillfället att på enskild väg skaffa sig inkomster under fritiden blir mycket inskränkt.

Det är derfor, som det synes mig, att den halfva dagaflöningen är af sådan natur, att den icke kan undvaras i det aflöningsystem, som nu föreligger. Det är ju i hög grad orättvist mot dessa, som sålunda ligga i tjenstgöring endast halfva året eller ännu mindre, såsom under öfvergångstiden kommer att ega rum, att de få för-

saka denna inkomst, som de öfriga officerarne vid den garnisonerade armén hafva, nemligen att åtnjuta dagaflöning hela året om. Jag tror för min del, att det inom armén skulle göra ett mycket dystert intryck, om Riksdagen skulle finna skäl att stryka hvad Kongl. Maj:t föreslagit om half dagaflöning. Man måste komma i häg, att vid de möten, som nu ega rum, tages så godt som allt befäl i anspråk, så att inga eller högst få kunna påräkna att blifva lediga utöfver den tid, som här blifvit framhållen.

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)*

Då man i utskottets betänkande velat motivera borttagandet af den halfva dagaflöningen, har man framhållit, att det likväl kunde finnas skäl att i stället för den halfva dagaflöningen bereda underofficerarne höjning i aflöningsförmånerna på annat sätt. Deri synes mig ligga ett erkännande af behofvet af den halfva dagaflöningen. Ty väl är det sant, att detta behof förefinnes i hög grad för underofficerare; men säkert är, att det förefinnes i icke mindre grad för officerare. Jag vill därför hoppas, att Riksdagen skall ändra utskottets förslag i den rigtningen, att den halfva dagaflöningen må bibehållas.

Hvad angår den förhöjda dagaflöningen, som ej heller vunnit utskottets erkännande, så får jag säga, att det synes mig, som de därför lemnade skälen i den kongl. propositionen äro fullt ut lika bindande som de för den halfva dagaflöningen. Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att, då en officer eller underofficer för utöfvande af sin tjenst måste lemna sin bostad, sin förläggnings- eller garnisonsort, der han lefver under ordnade förhållanden, der han på ena eller andra sättet inrättat sig så billigt som möjligt året om, för att längre eller kortare tid vara i tjenstgöring på annat håll, detta, i all synnerhet, om han har familj att försörja, ovilkorligen måste vara förenadt med icke oväsentligt ökade utgifter. Herrarne förstå nog litet hvar, att familjefaderns bortovaro icke medför någon större besparing i hemmets utgifter. Det är så många poster i en familjs hushållning, bortsedt från utgifterna för sjelfva födan, som måste ordnas för hela året, t. ex. rörande tjenstefolks antagande o. s. v., och som måste utgå under alla förhållanden, så att det synes vara med billigheten öfverensstämmande, att befäl, som på detta sätt nödgas lemna sin förläggningssort, erhåller någon förhöjning i sin aflöning. Äfven om detta sker endast på ett par dagar, så är det dock förenadt med ganska stora omkostnader. Han måste föra med sig matvaror och stundom äfven sjelf bekosta sin inqvartering, som ofta nog föranleder utgifter, som gå upp till dubbla dagaflöningen.

Under sådana omständigheter må en förhöjning af 50 % i dagaflöningen icke anses vara en obillig fördran. Under öfvergångstiden spelar denna förhöjning i aflöning en stor roll, särskildt för det icke garnisonerade, det s. k. indelta befälet. Och det vore ju en mycket väsentlig förbättring, som också kräfves af billighet och rättvisa, såvida icke detta befäl äfven i detta afseende skall komma i en annan ställning än det garnisonerade befälet, som i regel icke rycker ut från sin garnisonsort, och som icke rubbas i sina vanliga

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

förhållanden annat än vid fälttjänstförföring, som räcka högst ett par veckor om året.

Med hänsyn till hvad jag nu haft äran anföra, vågar jag hos kammaren hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts framställning i afseende på grunderna för dagaflöningens utbetalande.

Utskottet har dessutom vid denna punkt gjort en del andra förändringar, som jag dock icke anser vara af sådan vigt, att jag med afseende på dem behöfver ingå på något försvar för Kongl. Maj:ts framställning.

Jag tillåter mig alltså framställa, att kammaren måtte besluta i enlighet med den vid den föredragna punkten i betänkandet fogade reservationen.

Herr Pantzarhielm: Herr talman, mina herrar! Om man studerar den till statsverkspropositionen å denna hufvudtitel fogade bilagan n:o 58. skall man finna, att den nu af Kongl. Maj:t föreslagna lönerregleringen, i hvad den afser kaptener af första klassen, som tillika äro kompanichefer och ligga i ständig tjenstgöring, icke medför någon ökning i inkomst, utan tvärtom. För kaptener af andra klassen under samma förhållanden skulle det blifva en högst obetydlig ökning. För dessa båda grader skulle dock totala årsinkomsten kunna anses vara rimlig. I fråga åter om kaptener af såväl första som andra klassen samt subalterner, hvilka icke ligga i ständig tjenstgöring, och som förut varit i tillfälle att bereda sig extra inkomst genom att åtaga sig arbete utom tjensten, men nu skulle blifva beröfvade denna möjlighet, synes det, som skulle den ersättning härför, som de få genom de förhöjda lönerna, icke vara fullt tillräcklig. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle också dessa personer såsom en, om ock ringa, ersättning för såväl de mistade tjenstgöringspenningarne som de extra förtjänsterna, hvilka de nu mista, få uppbära s. k. half dagaflöning.

Det torde äfven såsom anmärkningsvärdt förtjena att här påpekas, att Kongl. Maj:t icke har tagit steget fullt ut och föreslagit, att kompanicheferna skola göras beridna. Jag tror, att det med nutidens stridssätt är alldeles nödvändigt, att en kompanichef är beriden, för att han skall kunna hafva den rätta öfverblicken öfver sitt kompani och på bästa sätt kunna utveckla det samma till strid. Följaktligen anser jag, att det nu, när lönerregleringen för arméns befäl föreligger, här bör uttalas, att det inom en nära framtid torde blifva nödvändigt, att kompanicheferna göras beridna.

Den kongl. propositionen omfattar äfven i viss mån en lönerreglering för underofficerarne. Dessas aflöningsförhållanden skulle ju redan hafva blifvit ordnade genom lönerregleringen för dem vid förra årets riksdag, men den lönerreglering, som då för dem genomfördes, är af den beskaffenhet, att den icke innebär en förbättring, utan en försämring af deras löneförhållanden. Jag vet, att siffror icke äro gerna hörda i denna kammare, men jag kan

dock icke underlåta att här anföra några sådana, som visa förhållandet mellan den förutvarande aflöningsstaten och den blifvande, eller, rättare sagdt, föreslagna. De siffror, som jag genom jämförelse de olika aflöningsstaterna emellan fått fram, kan hvilken af herrarne, som så önskar, taga del af här hos mig; jag vill emellertid nu endast anföra några af dem, som röra underofficerarne.

Vi skola då finna, hurusom en fanjunkare vid den indelta armén, som tillhör infanteriet eller dermed likställda vapen och framdeles, liksom hittills, icke kommer att ligga i ständig tjenstgöring, enligt 1901 års stat hade 720 kronor i lön, 300 kronor i tjenstgöringspenningar och 150 kronor i beklädnadspenningar, således sammanlagdt 1.170 kronor. Dessutom hade han, när han var inkallad till tjenstgöring, en dagaflöning af 1 krona, i portionsersättning 62 öre samt såsom tillfällig löneförbättring 50 öre, alltså sammanlagdt per dag 2 kronor 12 öre, hvarförutom tillkommer dyrtidstillägget. Om man nu säger, att han efter den nya härorganisationens slutliga genomförande skulle få en årlig tjenstgöringstid af 240 dagar — så lång tid kan han likväl i regeln aldrig få tjenstgöra något år, men jag räknar med denna siffra för att icke begå någon orättvisa — skulle han med de löneförmåner, som han enligt 1901 års stat åtnjutit, hafva uppnått en sammanlagd årsinkomst af 1,829 kronor 93 öre. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle en dylik fanjunkare hafva i lön 1,020 kronor, 2 kronor i dagaflöning under, låtom fortfarande oss säga 240 dagar, alltså 480 kronor och derjemte half dagaflöning å 1 krona under 125 dagar, 125 kronor, således sammanlagdt 1,625 kronor. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle han således få 204 kronor 93 öre mindre i aflöning.

Men han får ju — säger man kanske — en löneförbättring genom inqvarteringsersättningen. Nej, mina herrar! Inqvarteringsersättning tillkommer honom visserligen under öfvergångstiden, men då afsigten är, att alla underofficerare skola inqvarteras in natura i kronans hus, så att vid den tidpunkt, då den nya härorganisationen är fullständigt genomförd, tillfälle har beredts alla underofficerare att bo i dessa hus, så har han i sjelfva verket fått betala denna förmån med en minskad aflöning af 204 kronor 93 öre, om man jämför 1901 års aflöningsstat med den nu af Kongl. Maj:t föreslagna. Den löneförbättring, som genom inqvarteringsersättningen tillkommer, är af tillfällig natur och gäller endast öfvergångstiden. Hvad man här gjort, är det, att man höjt värdet å den fria bostad, som man beviljar underofficeren, men deraf har denne realiter ingen nytta alls. När han på grund af den nya härorganisationen flyttar in i dessa bostäder, får han — som sagdt — utom mistad inqvarteringsersättning, vidkännas en löneförminskning af 204 kronor 93 öre, hvarjemte han icke längre kan så disponera sin tid, som när han bodde på landet. Enligt utskottets förslag skulle han äfven förlora de 125 kronor, som enligt Kongl. Maj:ts förslag i form af half dagaflöning skulle till honom utgå, då han icke varit inkallad i tjenstgöring, och skulle han då få betala bostadsförmånen med 329 kronor 93 öre.

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.*

(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

För sergenter af första klassen ställa sig förhållandena ungefär likadana som för fanjunkarne. Sergeanterna af andra klassen skulle genom förslaget antagande få en högst ringa förbättring i sina löneförhållanden, men sedan de flyttat in i kasernerna och fått fri bostad der, minskas deras löneförmåner förutom med inqvarteringsersättningen med 55 kronor.

Det jag nu anfört gäller den indelte underofficeren, som fortfarande icke blefve inkallad till daglig tjenstgöring. Jag skall nu i korthet se till, huru det kommer att ställa sig i ifrågavarande afseende vid de garnisonerade truppförbanden.

Vi finna då, hurusom en fanjunkare vid t. ex. Lifgardet till häst, som ju är garnisoneradt här i Stockholm, enligt 1901 års stat med dyrtidstillägg hade en årsinkomst af 2,200 kronor. Enligt Kongl. Maj:ts förslag, som här sammanfaller med utskottets förslag, skulle han få 2,050 kronor, alltså 150 kronor mindre än 1901. Inqvarteringsersättningen, som ingår i dessa 2,050 kronor, och hvilken sedan bortfaller, när han får fri bostad, skulle under övergångstiden utgå med 300 kronor. Han skall således genom nya härordningen i stället för att få en »väsentlig löneförbättring» se sina inkomster minskade med 450 kronor, som han får betala i hyra för *samma* bostad, för hvilken han år 1901 betalade 200 kronor eller rättare 110 kronor, då 90 kronor beräknades såsom ersättning för servis.

Under sådana förhållanden synes det mig alldeles nödvändigt, att något göres för att förbättra underofficerarnes ställning, och det tror jag, att vi alla äro ense om, att vi icke kunna slutligt reglera underofficerarnes löner på det sätt, som nu här har af Kongl. Maj:t och statsutskottet föreslagits. — Det har från statsrådsbanken nyss framhållits bindande och talande skäl, hvarför man för de tider, då en officer eller underofficer icke är inkallad i tjenstgöring, bör gifva honom half dagaflöning. Till hvad herr statsrådet sade i den delen har jag icke något nu vidare att tillägga, då jag hoppas och tror, att herrarne deraf blifvit fullt öfvertygade om nödvändigheten af att officerarne och underofficerarne beviljas denna halfva dagaflöning.

Hvad deremot den förhöjda dagaflöningen beträffar, så kan jag icke finna, att de skäl, som blifvit anförda för denna löneförbättring, äro så öfvertygande som skälen för utbetalande af den halfva dagaflöningen, och dessutom skulle det ju möjligen kunna hända, att denna förhöjda dagaflöning skulle kunna framkalla missbruk, om densamma godtages utan bestämd begränsning.

Med anledning af hvad jag anfört, ber jag, herr talman, att få föreslå, »att kammaren ville bifalla den af herr Lundeberg m. fl. vid betänkandet i denna punkt fogade reservation, dock ej i hvad den afser godkännande af Kongl. Maj:ts förslag angående förhöjda dagaflöning under vissa förhållanden åt officerare och underofficerare, samt i följd häraf höja anslaget till aflöning och rekrytering m. m., nu 11,637,947 kronor, med 2,195,082 kronor till 13,833,029 kronor».

Häruti instämde herrar *Zetterstrand*, friherre *De Geer* och *Wallenberg*.

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Den store svenske skalden och tänkaren Viktor Rydberg har yttrat några ord, som i det närvarande ögonblicket tyckas vara särskildt beaktansvärda. De lyda: »Att förbättra och föröka våra materiella försvarsmedel tjenar till absolut intet, om vi icke förbättra och förädla de personliga försvarskrafterna.» Och från det mest kompetenta militära håll vinner denna utsaga bekräftelse genom en såsom ovanligt förtjenstfull betecknad uppsats af en högt aktad preussisk officer i Berliner Neueste Nachrichten n:is 381 och 383 för år 1901 med titel *Die Socialpolitische Aufgabe der Offiziere*, der det heter: »Soldatens fostran till kärlek till kung och rike, till skoningslös karaktersfasthet gentemot eget lif bildar den orubbliga grundvalen för all militär fackutbildning.»

Såsom I, mina herrar, sannolikt kunnat förstå af denna inledning, är det min afsigt att här göra ett kort inlägg med afseende på de värnpligtiges andliga värd, hvarmed jag förbinder frågan om *regementspastorernas ställning*, hvilken ju också är behandlad i den föreliggande punkten.

Kongl. Maj:t hade funnit aflöningen för regementspastorer tills vidare böra bibehållas vid formen arfvode, likväl ökad med 400 kronor eller från 800 till 1,200 kronor. Detta Kongl. Maj:ts förslag har af utskottet blifvit så till vida förändradt, som utskottet föreslagit, att deras aflöning måtte begränsas till 1,000 kronor. Häremot har jag ingen invändning att göra, på grund deraf, att utskottet genom upptagande af den kongl. propositionens *tills vidare* visat sig likaledes afse endast något öfvergående. Kongl. Maj:t har nemligen i sin proposition förklarad »en reglering af regementspastorsbeställningarna» böra framdeles ske. Att en ändring i förevarande afseende torde förestå, är visserligen härmed angifvet, men ingalunda *hvari* den skall komma att bestå. Alltför möjligt är, att förändringen afses att blifva af underordnad beskaffenhet, med framgent bibehållande af tjänstens egenskap af bisyssla med arfvode, icke upprättandet af själfständig regementspastorstjänst med lön.

Hvad jag nu vill fästa uppmärksamheten på är, att om dessa platser i framtiden skola skötas på ett sätt, som svarar mot deras viktiga uppgift, de måste bli så aflönade, att möjlighet beredes för deras innehafvare att helt och fullt egna sig derat, och att man vid val af sådan person må kunna taga nog hänsyn till den särskilda kvalificering, som bör fordras af den, som skall hafva att fostra landets försvarare och förmedla inflytelser, som från dessa skola utgå i vidsträckta kretsar. Jag har tänkt mig, att det icke skulle vara olämpligt, att vid detta tillfälle ett ord uttalades om önskvärdheten af att, när en gång regementspastorernas ställning på ett definitivt sätt ordnas, hänsyn måtte tagas till just nu andydda behof.

Ang. höjning
af anslaget till
aftöning och
rekrytering.
(Forts.)

Att bibringande af en viss allmänbildning under det förlängda kasernlifvet vore en önskvärd sak vid sidan af den teoretiska och praktiska militära utbildning, som måste vara hufvudsaken, är något, som från aktadt håll inom denna kammare påvisats och hvars principiella riktighet af sakkunnige erkänts. Men då erfordras, att det finnes personer, som egna sig häråt såsom sin särskilda uppgift. Det räcker icke att bland befäl och manskap finnas sådana, som äro dogse att jemte öfvande af sina närmaste, egentliga värf genom föredrag och annat höja den värnpligtiga ungdomens moral och intelligens, huru viktigt och betydelsefullt detta obestriddigen är. Utan här behöfves vid hvarje större truppafdelning någon särskild ledare af de ungas sedliga och intellektuella utveckling i rätt fosterländsk anda, en man med varmt hjerta och vid blick, för att framgång skall vara att vänta i denna stora, riksviktiga angelägenhet.

Hvem skall då taga denna ledning om hand? Mangen torde tänka, att presten väl har en allt för ensidig syn på tingen för att vara lämplig härtill. Att många prester finnas, som genom ensidighet i sin uppfattning skulle särskildt för denna uppgift vara mindre lämpliga, är jag den förste att erkänna. Men deraf följer icke, att man bör förkasta sjelfva principen, att ledningen af de värnpligtiges humanitära fostran bör hvila hos regementspastorerna, förutsatt, att dessa ega derför nödiga egenskaper. Tyvärr har jag här vid lag icke någon analogi att aberopa från andra länder. Så långt min känedom når om motsvarande förhållanden, t. ex. i Danmark, Schweiz, Tyskland, Österrike och Nordamerika, så är hela detta syfte annorstädes väsentligen åsidosatt. Men det ligger nu en gång i svenska nationallynnnet ett drag, som vi böra taga vara på: benägenheten att låta allt, som är af allvarlig art, ytterst hänföras till religiösa synpunkter. Vore den, som hade sig anförtrodd denna höga fosterländska kallelse, rätte mannen för öfrigt och så derjemte prest, så tror jag, att hans inflytande just derigenom skulle blifva ökad på en stor del af vårt folk. Jag vill därför utan att göra något yrkande värdsamt hemställa, att denna min anspråklösa anvisning måtte till protokollet tagas.

I detta anförande instämde herr *Hazén*.

Herr Sjövall: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet i denna fråga dels för att konstatera, att det är en stor del af den civila befolkningen i vårt land, som med spändt intresse och mycken uppmärksamhet följer afgörandet af detta, för vår officerskår afsedda, af Kongl. Maj:t framlagda löneregleringsförslag, och dels för att fästa uppmärksamheten vid tvenne synpunkter, af hvilka åtminstone den ena ännu icke blifvit framhållen och den andra visserligen såväl af herr krigsministern som af herr Pantzarhielm vidrörts, men enligt min uppfattning icke nog kraftigt betonats.

Då Kongl. Maj:t för fjolårets Riksdag framlade förslag till ny härordning, var detta åtföljdt af förslag till lönereglering för

underofficerskåren, hvilket också af Riksdagen blef pröfvadt och godkändt. Deremot tillkännagaf herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet till statsrådsprotokollet af den 7 januari 1901, att han af särskild anledning då afstode från yrkande om löneroglering jemväl för officerare, men att han gjorde detta under den bestämda förutsättningen, att förslag till löneroglering för dem skulle vara att motse under den närmaste framtiden, hvarmed utan tvifvel menades innevarande års riksdag. I anslutning till detta yttrande uttalade också Riksdagen i skrivelse den 1 juni 1901 till Kongl. Maj:t den förhoppning, att vid uppgörandet af denna nya förväntade löneroglering skulle tagas i öfvervägande, »som och i hvad mån den af Riksdagen beslutade olika utbildningstiden för de värnpliktige kunde inverka på aflöningsbestämmande vid olika truppslag». Denna löneroglering, som ända sedan 1875, då den sista lönerogleringen af officerares aflöningsförmåner företogs, visat sig vara erforderlig och som blifvit ännu mer behöflig genom antagandet af den nya härordningen med dess större kraf på dessa löntagare, föreligger nu. Den af 1899 års komité föreslagna förenkling af grundformerna för härens aflöningsystem har Kongl. Maj:t häri godkänt och tillämpat på det sätt, att aflönningen föreslås utgå under hufvudsakligen två grundformer: lön och dagaflöning. Den vid den förut s. k. indelta armén förekommande aflöningsformen »tjenstgöringspenningar», en ersättning för den tid mellan kommenderingarna, då befålet har, som det heter, tjänst på roten, skulle nu gå bort. Den utgör för närvarande för underlöjtnant 120 kronor, och han har 600 kronor i lön. Dessa tjenstgöringspenningar hafva i det föreliggande förslaget flyttats till hans lön, hvilken deri föreslås till 720 kronor. Han har alltså på detta sätt icke fått någon som helst löneförhöjning, utan precis detsamma som förut. En förbättring i hans lönevilkor uppkommer dock derigenom, att Kongl. Maj:t för honom föreslagit en ökning i dagaflöningen samt en höjning af inqvarterings- och servisbidraget. Men Kongl. Maj:t, som funnit rättvisan kräfva, att dessutom någon ersättning äfven borde lemnas honom för mistningen af tjenstgöringspenningarna, har för den skull föreslagit, att han skulle komma i åtnjutande af half dagaflöning under sin så kallade disponibilitet. Denna Kongl. Maj:ts mening har utskottet emellertid förklarar sig icke kunna dela, under förmenande, att den förhöjda dagaflöningen och det samtliga officerare tillerkända, äfvenledes höjda inqvarterings- och servisbidraget borde utgöra full ersättning för de mistade tjenstgöringspenningarne. Härvid har man dock enligt min mening icke tagit tillräcklig hänsyn till den fullständiga omhvälfning i officerarnes förvärfshöllanden, som inträdt i och med det nya härordningsförslagets antagande. Förut utgjorde de inkomster officeren kunde skaffa sig genom civilt arbete hans hufvudsakliga inkomst, medan den aflöning han åtnjöt såsom militär — jag syftar nu företrädesvis på infanteriofficeren — betraktades såsom biinkomst. Större delen af året sysselsatte han sig med en tjenstgöring, som i all-

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.
(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

mänhet var alldeles främmande för militärtjenstgöringen, af hvilken han endast en kortare tid var upptagen. Detta förhållande har Riksdagen påaktat under förklarande, att den helst säge, att han helt och hållet egnade sig åt sitt militära yrke, och härtill blifver också officeren nödsakad, så fort den s. k. öfvergångstiden gått till ända, ty då skall han vara i ständig tjenstgöring under större delen af året. Under den återstående delen står det honom visserligen fritt att söka skaffa sig extra inkomster genom civil tjenstgöring, men tillfälle härtill är honom nästan fullständigt beröfvadt derigenom, att han äfven under denna korta tid alltid måste vara beredd att inträda i tjenstgöring, när helst han dertill blifver beordrad. Den härigenom vållade fullständiga omstörtningen af officerens förvärfsförhållanden är nu den ena sidan af saken, hvarpå jag velat ytterligare fästa kammarens uppmärksamhet.

Jag öfvergår så till den andra sidan af saken, hvilken hittills icke vidrörts. För närvarande utgör officerskåren vid infanteriet den, om jag så får säga, folkliga delen af arméns officerare. Dit hafva sådana söner af allmog- och medelklassen, som haft utpreglad fallenhet och framstående förutsättningar för militäryrket, sökt sig in, och officersanställningarna vid de öfriga vapnen hafva, hufvudsakligen af ekonomiska skäl, varit förbehållna de förmögnares barn. Äfven härutinnan skulle nu en omstörtning ske, ifall denna folkvalda kammare bifölle utskottets förslag. Genom att göra aflöningen för infanteriofficeren till den mest ofördelaktiga skulle man nemligen från slika platser utestänga dessa fosterlandets söner, som hittills der vunnit anställning, huru väl kvalificerade de än derför kunde vara. Infanteriofficerarne beredas ju mot sin vilja så kallad tvångspermission under en viss del af året. Hvad skola de, för så vidt de ej ha enskild förmögenhet, då lefva af, om man undandraget dem den föreslagna halfva dagaflöningen? De måste väl hafva någon ersättning för de borttagna tjenstgöringspenningarne, och det är ju i stället för dessa, som Kongl. så Maj:t föreslagit, att de, under den tid de ej få tjenstgöra, skola erhålla half dagaflöning.

Fäster man sig särskildt vid aflöningen för underlöjtnanterna, så förklarar Kongl. Maj:t sjelf, att han vid regleringen af deras löner iakttagit mycken varsamhet, hvilket naturligtvis icke kan betyda annat, än att Kongl. Maj:t för dem icke stält i fråga mer än den allra nödortfästaste förhöjning, å hvilken icke finnes någon prutmån. Att göra en ytterligare inskränkning härutinnan genom strykande af den föreslagna halfva dagaflöningen skulle alltså vara en obillighet. Man må också komma ihåg hvilka relativt betydande utgifter, som åligga den, hvilken blifvit utnämnd till underlöjtnant. Det är icke samma förhållande med honom som med en annan statstjenare i motsvarande samhällsställning. För denne senare kräfves endast *en* ekipering, men för underlöjtnanten två. Han måste nemligen skaffa sig såväl militär som civil uppsättning, båda mycket dyrbara; såväl den första anskaffningen

som underhållet häraf vållar honom en drygare utgift för bekläd-
naden än en annan med honom jemställd statstjenare. Vidare
har jag mig bekant, att, när kvartalslönen utlemnas till en under-
löjtnant, ett tryckt formulär bifogas, upptagande en hel del afdrag,
om hvilka man visserligen kan säga, att flera af dem äro frivil-
liga, men hvilka dock hvar och en, som är något så när förtro-
gen med förhållandena, nogsammt vet, att han ej kan undandraga
sig. Sådana afdrag utgöras exempelvis af:

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.*

(Forts.)

avgifter till arméns pensionskassor	kr. 34: 52
retroaktivavgift till enskilda kassan	» 33: 76
sportavgift	» 8: —
avgift till officerskassan	» 15: —
» för lägerstallarne	» 8: —
» till militärsällskapet	» 3: —
» » officerspaviljonger	» 45: —
amortering och ränta å officerskårens lån . . .	» 28: 93
krigsvetenskapsakademiens tidskrift	» 6: —
avgift till »Röda korset»	» 1: —
» » Arméns Rulla	» 2: 25

Tillsammans utgöra de sålunda ett belopp af 185 kr. 46 öre
per år. Vidare åligger honom strax efter utnämningen inträdes-
avgifter i officerskassan och den enskilda pensionskassan till ett
belopp af minst 100 kr. Herrarne finna således, att hans små
löneförmåner på detta sätt ganska afsevärdt kringskåras.

Härtill komma nu äfven andra utgifter, som på grund af gäl-
lande uppfattning af en officers ställning äro för honom ofrånkom-
liga. Dör en kamrat, efterlemnande enka och barn i fattiga om-
ständigheter, nästan alltid sker då sammanskott till deras hjälp
bland officerarne, sammanskott, som fördelas på hvarje officer vid
regementet i förhållande till hans grad och åtagas icke blott för
en gång, utan stundom under en följd af flere år. Noblesse oblige;
ställningen kräfver det, ingen kan undandraga sig; man blir tvun-
gen att följa med. Livvet på lägerplatsen och i officersmessen,
resorna på jernväg m. m. regleras också af lagar, hvilka den en-
skilde ej förmår undandraga sig, enär uniformen ställer kraf, som
måste respekteras. Dessa anförda och andra dylika förhållanden
äro, efter mitt förmenande, af så stor betydelse, att man är skyl-
dig taga dem i betraktande vid bestämmandet af aflöningen för
officerarne.

Det verk Riksdagen i fjol uppbyggde genom antagandet af
den nya arméorganisationen kommer att få sin krona derigenom,
att befälet — officerarne och underofficerarne — tillerkännas en
aflöning, som står i rimligt förhållande till den ökade tjenstgö-
ring fosterlandet af dem kräfver, ty endast så kunna vi räkna på
att få ett humant, dugligt och i sitt yrke fullt uppgående befäl,
till hvilket vi med förtroende kunna lemna den militära utbild-
ningen af våra söner och ledningen af vårt försvar i allvarets
stund. Det nu föreliggande förslaget har i detta afseende alltså

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

en stor betydelse. Må därför Andra Kammaren i öfverensstämmelse med sin demokratiska karakter göra det möjligt för hvarje landets son, som dertill har fallenhet, att kunna vinna officersanställning vid den folkliga delen af vår här, vid infanteriet, och icke genom njugghet jaga bort från härens till numerären talrikaste vapenslag ett icke ringa antal befälsförmågor att söka sig ekonomiskt tryggad framtid på andra banor eller att genom samma njugghet hindra detta vapenslag att för framtiden få god befälsrekrytering.

Om den förhöjda dagaflöningen skall jag icke yttra mig. Derom har redan sagts åtskilligt, och mera torde väl komma att sägas derom. Jag är icke så inne i de förhållanden, hvaraf denna förhöjning betingas, att jag nu vill yttra mig om densamma.

Kommer så ordningen till underofficerarnes löneförhållanden. I den skrifvelse, som Riksdagen år 1901 aflät till Kongl. Maj:t, uttalades önskvärdheten deraf, att i samband med löneregleringen för officerarne det toges under ompröfning, huruvida icke en ytterligare reglering af underbefälens aflöningsförmåner vore behöflig med hänsyn till den olika utbildningstiden för de värnpliktige. »Vid beaktande af denna önskan», yttrar chefen för landtförsvarsdepartementet till statsrådsprotokollet, »har jag, som ansett någon ytterligare ökning af de för underofficerare bestämda lönebelopp utöfver hvad af nästlidet års Riksdag beslöts, icke kunna af mig föreslås, funnit någon förbättring i deras aflöningsvilkor kunna dem beredas dels genom ökade inqvarteringsbidrag, på sätt jag vid fråga om anslaget till inqvarteringskostnader kommer att anföra, dels ock genom särskilda för underofficerare och officerare gemensamma bestämmelser i fråga om åtnjutande af dagaflöning.» Ser man efter, huru det förhåller sig med denna så kallade löneförbättring för underofficerarne, så måste man tydligtvis taga reda på huru deras löneförhållanden gestaltat sig under de senaste åren, och jag skall därför söka i största korthet beröra detta. Lönerna utgingo förut äfven för dem efter många olika grundformer. 1898 t. ex. åtnjöt en fanjunkare vid indelta kavalleriet i årstjenst i lön 720 kronor, i tjenstgöringspenningar 300 kronor, i beklädnadsersättning 150 kronor, i nummerlön m. m. 187 kronor, i dagaflöning efter en krona om dagen 365 kronor samt i portionsersättning 226 kronor 30 öre eller sammanlagdt — och det är denna siffra, som jag ville be herrarne behålla i minnet — 1,948 kronor 30 öre. År 1899 kom till dessa grundformer för aflöningen också så kallad »tillfällig löneförbättring», som utgick med 182 kronor 50 öre. Detta år höjdes alltså ifrågavarande fanjunkares sammanlagda aflöning till 2,130 kronor 80 öre. År 1901 lades till dessa grundformer ännu en och den sista, nemligen dyrtidstillägg, hvilket utgick med ett belopp med af 194 kronor 38 öre. Detta år 1901 hade alltså denne fanjunkare i aflöning sammanlagdt 2,325 kronor 18 öre. Hans aflöning förbättrades således år 1899 med 182 kronor 50 öre och år 1901 med 194 kronor 38 öre. Så kom ny lönestat för 1902. Denna skulle, efter hvad vi veta, kallas för en

löneförbättring, men visar sig innebära en minskning i fanjunkarnes inkomster med icke mindre än 425 kronor 18 öre. De fingo nemligen då i förenklad lön 1,020 kronor, i dagaflöning 730 kronor och i inqvarteringsersättning 150 kronor eller sammanlagdt 1,900 kronor. Året förut återigen hade de 2,325 kronor 18 öre. I staten för 1903 höjes nu inqvarteringsbidraget från 150 till 240 kronor. Derigenom får alltså en fanjunkare 1,990 kronor. Men år 1901 hade han, som sagdt, 2,325 kronor 18 öre. Och detta kallar man för löneförbättring. Kan man undra på, att ibland underbefälet under sådana förhållanden uppkommer missnöje. Det yttrades här om dagen af en statsutskottsledamot, att när man gör så mycket för den ene löntagaren efter den andre, är det tråkigt att höra, att det alltid råder missnöje. Ja, det är sant. Men om missnöjet är så berättigadt, som det verkligen är i detta fall, så må det icke vara dessa personer förmenadt att för Riksdagen få sin ställning framlagd, sådan den i verkligheten är, på det att Riksdagen också må komma i tillfälle att taga i öfvervägande, huruvida missnöjet är berättigadt eller icke. Nu sitter en sådan underofficer ej sällan med rätt stor familj och med en debetsedel, hvarå kronoskatten blifvit fördubblad, och man förespeglar honom, att han skall komma i åtnjutande af en löneförbättring, men så får han i stället ett löneafdrag på öfver 400 kronor. Är det svårt att fatta, att på detta sätt missnöje måste uppkomma? Och kan det vara klokt att hafva en underofficerskår, som, när det kniper och blir allvar af, är missnöjd? Vore det icke bättre att hafva en underofficerskår, som är nöjd? Det är klart, att det icke tjenar någonting till att nu kräfva en återgång till 1901 års förhållanden för dessa underofficerare. Men det kan dock i alla fall ej vara denna kammare värdigt att under de af mig skildrade, verkliga förhållandena afslå den af Kongl. Maj:t för underofficerarne begärda halfva dagaflöningen under deras disponibilitetstid samt den förhöjda aflöningen under deras tjenstgöring utom boningsorten att gälla intill dess en verklig, af Riksdagen skäligen ansedd löneförbättring för underofficerarne kan blifva pröfvad och fastställd.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag, herr talman, afslag å utskottets betänkande och bifall till den af herr Lundeberg med flere vid femte punkten fogade reservation.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Herr talman! Mina herrar! Det skulle hafva varit mycket praktiskt, om bevillningsutskottets betänkande angående inkomstskatten förelegat före statsutskottets betänkande angående fjerde hufvudtiteln, emedan man då kunnat se, huru mycket penningar, som funnes tillgängliga. Inträffar den eventualiteten, att propositionen om inkomstskatt afslås, så står Riksdagen inför ett ganska kinkigt dilemma. Det kunde ju försvaras, om den, som icke biträdde det stora härordningsförslaget i fjol, utan då yrkade uppskof, emedan det var ett alltför stort steg att tagas på en gång, nu röstade emot alla ökade ut-

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.

(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

gifter för försvaret. Detta kan nu visserligen af praktiska skäl icke fullständigt ske, men det vore åtminstone konsekvent betingadt af de skattdragandes trångmål, som i år är i ännu högre grad förefintligt, än det var redan i fjol, och nog vore det välbetänkt af Riksdagen att genom anslagsnedsättning något bromsa organisationsfarten.

Den, som i fjol satt i försvarsutskottet, fick så fullkomligt klart för sig, att härordningsfrågan med afseende å sin grundtanke till stor del var en lönefråga samt att deri såsom framtids-tanke låg en maktfråga. Det var icke blott en gång, utan många gånger, som äfven de mest obetydliga kraf på reformer och förändringar eller inskränkningar möttes med den invändningen: detta vore icke lyckligt eller icke lämpligt för officerarne. Man blir något tveksam, när man hör och ser sådant.

Nu föreligger här en fråga om half dagaföning. För att hålla mig särskildt till denna, så är den enligt min mening en principfråga af djupt ingripande betydelse. Det gäller här enligt min uppfattning ett slags socialism uppifrån, som jag icke kan vara med om. Dess genomförande skulle förrycka den grundsatsen, att det är arbetet, som skall betalas, samt i stället införa en ny grundsats: att det är ledigheten, som också skall betalas. Skall sistnämnda grundsats införas, så hemställer jag till kammaren, om icke en konsekvens deraf vore, att ledamöterna af Andra Kammaren finge fem kronor om dagen under den tid Riksdagen ej är samlad. Andra Kammarens ledamöter stå ju äfven då i disponibilitet i och för en eventuel urtima riksdag.

Härefter kommer jag till frågan om pensioneringen. I en motion, vid hvars tillkomst jag har medverkat, har yrkats, att pensioneringen skulle blifva vid det gamla eller 80 % af de nuvarande lönerna, då nuvarande pensionsbelopp kunna anses tillräckliga. Denna motion har statsutskottet icke funnit anledning upptaga, utan tigit i hjel. Nu är emellertid föreslaget, att sjelfva lönerna skola förhöjas; och således skulle, derest denna löneförhöjning bifölles, pensionerna utan allt biträde af Riksdagen blifva 80 % af de förhöjda lönerna.

Med afseende å hvad några herrar talare nämnt, nemligen att det på vissa håll skulle blifva en löneförminskning, så blir visserligen detta förhållandet vid en eller annan grad. Men tager man i beräkning, att pensionerna höjts, så utjemnas derigenom förminskningen. Bifalles det föreliggande förslaget, så kommer nästa års Riksdag att få bevilja omkring 600,000 kronor i ökade bidrag till statsverkets pensionering af armén, ty ungefär denna siffra uppgafs sistlidet år under diskussionen af en talare — jag tror det var krigsministern.

När generalstabens härordningsförslag utdelades vid jultiden år 1900, så var det egentligen icke mer än två saker, som väckte allmänt och odeladt ogillande och förstämning, eller dagaföningsfrågorna och den årslånga öfningstiden. Den senare blef till sist något afknappad, och om den förra var det så, att å ena sidan gene-

ralstaben föreslagit en kronas förhöjning i dagaflöningen för de lägre officersgraderna, men å andra sidan hemställt om blott 10 öres dagaflöning för de värnpliktige, det vill säga, att det föreslogs 50 % förhöjning för de lägre officersgraderna men 80 % afdrag för beväringen. Det rop af ovilja, som då höjdes, trängde ända till Kongl. Maj:t, så att Kongl. Maj:t i sitt sedermera för Riksdagen framlagda förslag tog bort den ena kronan. Nu är den återkommen. Det enda, som i fjol kunde utverkas i kostnadshänseende var, att de värnpliktige fingo 20 öre om dagen i stället för af Kongl. Maj:t föreslagna 10 öre. Detta går igen i årets budget, och således hafva de icke fått mer än 60 % rabatt. Men nu kommer 50 % tillökning för befälet. Man talar så mycket om att värnpligtsinstitutionen skulle medföra offervillighet. Men, mina herrar, skall det icke finnas någon offervillighet å befälets sida? Något annat kan man väl icke tro. Skola de ensamma hafva rättigheter och fördelar. Jag tror, att det skulle vara lyckligt, om officerarne och befälet i allmänhet ställdes på en mera medborgerlig fot, om de än icke fullt så mycket tillgodosåges. För min del vill jag ofantligt gerna vara med om att officerarne såväl som andra statens embetsmän få en nöjaktig lön, som de kunna lefva af, och det hafva de för visso redan nu i de högre graderna. De borde enligt mitt förmenande helst hafva sin aflöning fördelad i endast lön och tjänstgöringspengar. Derigenom blefve de i lönehänseende likställda med alla civile embetsmän och skulle känna sig bättre situerade än nu.

Hvad beträffar den förhöjda dagaflöningen, kan jag icke finna annat än att den, om den blefve utförd, komme att fullständigt undandragas Riksdagens pröfning. Jag tror nemligen, att det skall blifva mycket svårt att kunna kontrollera dess tillämpning. Naturligtvis kunna skäl visas därför, att den i vissa fall är af förhållandena betingad och nödvändig. Detta vill jag gerna inrymma. Men jag tror, att armébefälet har andra utvägar än denna, som är något tvifvelaktig.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman, mina herrar! Kongl. Maj:t:s föreliggande förslag, som här förordas, innehåller nya och förbättrade aflöningsbestämmelser såväl för den militära som äfven för den civilmilitära personalen öfver hela linien, nemligen förhöjda löner, dagaflöningens förhöjning med visst belopp, tillgodonjutandet af half dagaflöning under disponibilitet och en med halfva dess belopp förhöjd sådan under tjänstgöring utom garnisons- eller boningsorten. Härtill kommer äfven förhöjning i in-
 kvarteringsersättningen.

Utskottet har nu förordat de föreslagna höjningarne i lönerna, dagaflöningen och in-
 kvarteringsersättningen. Men der har utskottet satt punkt. Det har icke kunnat vara med om att half dagaflöning skulle utgå under disponibilitet och förhöjd sådan under viss tjänstgöring. När utskottet nu tillstyrkt så stora delar af

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

Kongl. Maj:ts förslag, hade man kunnat vänta sig, att någon röst här skulle höjas för utskottets förslag. Ännu har jag emellertid ej hört någon. Man säger, att det vore omöjligt att gå med på en så stor reducering af förslaget, som utskottet föreslagit. Men härvid ber jag herrarne märka, att utskottet icke föreslagit någon förändring i Kongl. Maj:ts förslag i hvad detsamma afser de officerare, som ligga i ständig tjenstgöring. Utskottets förslag berör endast de officerare, som ej ha tjenstgöring året om. Men det svaras genast, att under vissa förhållanden skulle äfven sådana officerare, som ha ständig tjenstgöring, komma att beröras af förslaget. Ja, i fråga derom har från statsrådsbanken upplysts, att det skulle kunna ske för en tid af högst 14 dagar. Således skulle t. ex. för en löjtnant ett bifall till utskottets förslag kunna medföra en lönereducering af 21 kr.

Det af utskottet föreslagna ändringsförslaget kommer icke ens att, såsom här påståtts, drabba alla infanteriofficerare. Ty först och främst kommer det ej att beröra officerarne vid de två infanteriregementen, som här i hufvudstaden ligga i ständig garnison. Och jag vågar äfven påstå, att det icke ens gäller officerskåren i sin helhet på infanteriregementena, ty enligt den tabell, som är bifogad utskottets utlåtande och hemtats från Kongl. Maj:ts förslag, skall i ständig tjenstgöring på hvarje infanteriregemente ligga: öfversten — det är ju klart —, 1 öfverstelöjtnant, 2 kaptenar, 5 löjtnanter, 2 fanjunkare och 6 serjeanter. Utskottets reduktion gäller således icke dessa af mig nu omnämnda, ständigt tjenstgörande officerare och underofficerare vid infanteriregementena. Man kan således här icke tala om andra än dem, som icke ligga i tjenstgöring året om.

Nu begäres, att den förhöjda dagaflöningen skall utgå till dem under den tid de tjenstgöra utom garnisons- eller boningsorten. Jag vill då bara fråga: om öfningslägret skulle blifva t. ex. Axvall, såsom hittills varit fallet för de 2 infanteriregementen, som der öfvats, kan det vara skäl i att öka dagaflöningen med $\frac{1}{2}$ gång det förhöjda beloppet, när officerarne resa ut till Axvall och fullgöra sin ordinarie tjenstgöring, för hvilken de åtnjuta sina löneförmåner, helst de kunna resa dit från Skara och äfven från Sköfde, om de äro bosatta der — på några få minuter. Jag tar för gifvet, att det blir ungefär liknande förhållande för hvarje infanteriregemente, i fall Kongl. Maj:ts förslag blir det segrande. När så är förhållandet, lär det väl icke vara så mycket att tala om den förhöjda dagaflöningen under ordinarie tjenstetid, utan jag tror, att utskottet gifvit skäl för sitt yrkande.

Bifaller man förslaget om utbetalandet af halfva dagaflöningen åt personalen under den tid den icke tjenstgör, kommer det ju att strida mot principen, att man icke skall betala för dagsverke, som icke göres. Det kan icke ligga någon orättvisa i att den som icke arbetar icke heller får betaldt. Jag har aldrig hört, att det kan betraktas som orättvisa, att man icke ger alla lika, både dem som arbeta och dem som icke arbeta. Jag tror därför,

att utskottets förslag i denna del bör bedömas med mildhet eller åtminstone med varsamhet. Nu heter det visserligen, att det gäller att hålla sig till de officerare, som icke ligga i ständig tjänstgöring, och att deras antal ej är så stort, da man på hvarje regemente frånräknar dem som tjänstgöra året om. Det säges, att deras lön blir betydligt reducerad och att man icke kan få officerare för den aflöning, som utskottet bjuder. Hur förhåller det sig då verkligen härmed? Jag skall icke trötta herrarne med uppläsandet af en mängd siffror, ty dessa finna herrarne i utskottets betänkande. Jag måste dock derur anföra några: en major får enligt utskottets förslag en höjning i aflöningen af 1,008 kr., en kapten af 1 kl. får en höjning i lönen uppgående till 770 kr., en kapten af 2 kl. får en förhöjning af 970 kr., en löjtnant af 1 kl. får en höjning i aflöningen af 642 kr. och en af 2 kl. 462 kr. samt en underlöjtnant 452 kr. Jag håller mig nu endast till officerarne — underofficerarne skall jag komma till senare. Kan man nu säga, att man begått någon orättvisa mot dessa officerare, som icke ligga i ständig tjänstgöring, då deras aflöningsförmåner höjts så betydligt? Det är väl icke möjligt att säga. Äfven om man till den nuvarande aflöningen lägger det dyrtidstillägg, som äfven i år är ifrågasatt, uppgår löneförhöjningen i alla fall för major till 553 kr., för kapten af 1 kl. till 409 kr., för kapten af 2 kl. 729, för löjtnant af 1 kl. 483 kr., af 2 kl. 333 kr. samt för underlöjtnant 353 kr. Om dyrtidstillägget beviljas för i år, få samtliga dessa officerare som sagdt i alla fall en så pass stor förhöjning i sin aflöning, utöfver dyrtidstillägget. Kunna herrarne då pasta, att man begår en orättvisa mot dem, som hafva 219 dagars ledighet om året, om de icke få denna förhöjning af dagaflöningen? Jag hoppas, att om herrarne se på siffrorna och låta känslorna fara, så skola herrarne göra rättvisa mot utskottet äfven i denna del.

Nu är att märka, att det dessutom finnes en mängd förmåner, som ej synas här. Jag vill här blott antyda, att en del af de högre officerarne ha skyldighet att hålla sig med en tjänstehäst, ja, en stor del af dem med två. Och staten betalar till dessa officerare 765 kr. årligen för hvarje tjänstehäst. Detta är en förmån, som här ej är medräknad, och huruvida officerarne härpå göra någon vinst eller åsamkas förlust, det får hvar och en bedöma. Men i alla fall är det staten, som underhåller dessa hästar genom att betala 765 kr. för hvarje häst. Det förhåller sig ej här som i Danmark och Norge, der dessa officerare, utom regementschefen, endast behöfva hålla sig med en tjänstehäst. Vore så förhållandet här, skulle man årligen inbespara 140,000 kr., men hos oss slösar man med två tjänstehästar, som jag förmodar till förmån för officerarne. Om det deremot är till fördel för försvaret, lemnar jag derhän, men meningarna om den saken kunna väl vara delade.

Om man granskar dessa löneförmåner och jemför dem med motsvarande förhållanden i Norge och Danmark, så skola vi finna, att de af utskottet tillstyrkta löneförmånerna för hvarje grad äro

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.

(Forts.)

Ang. häjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

högre än de äro i dessa våra grannländer för hvarje motsvarande officersgrad; och detta är så mycket mer fallet, som i dessa begge länder det består blott en tjenstehäst, utom åt regementschefen, för hvilken häst ersättning visserligen lemnas af statsverket, men ej till samma belopp som i Sverige, utan till betydligt lägre. Jag kan verkligen ej tycka annat, än att kammaren bort vara mera rättvis och erkänsam gent emot utskottets åsigt i denna fråga, särskildt vid en jämförelse med motsvarande förhållanden i våra grannländer och i betraktande af den utaf utskottet föreslagna förhöjningen af de löneförmåner, som förut utgått.

Om jag sedan öfvergår till underofficerarne, är jag den förste att erkänna, att dessas löneförmåner kanhända äro låga och behöfva förbättras. Detta förklarade äfven utskottet i fjol, men när nu herr Pantzarhielm så högljudt klagar öfver dessa låga löner, så borde han väl redan i fjol, då han satt i det utskott, som reglerade dessa löner, ha höjt sin röst för en förhöjning i desamma. Men i fjol hörde man ej ett ord derom. Om man ser efter, hvilka löner enligt hans förslag skulle regleras, så finner man, att han ej med sitt förslag afser de underofficerare, som ligga i ständig tjenstgöring i Stockholm. De få ej ett enda öres förhöjning, men skulle några behöfva en sådan, så vore det väl de, som ligga i Stockholm eller öfver hufvud taget i någon af de dyra garnisonsorterna. Men dessa beröras ej i hans förslag.

Om man läser en artikel, som finnes intagen i gårdagens tidningar och som är underskrifven af »sergeanter», skall man finna, huru de resonera. De säga som så: kan det ligga någon rättvisa i att infanteriunderofficerare i landsorten, som äro fria från tjenstgöring under 219 dagar af året, skola få förbättrade löner, under det att de, som äro bundna under alla årets 365 dagar, skola ha det sämre stäldt och ej få någon förbättring? De tillägga visserligen, att de ingenting ha emot, att äfven andra få det bättre stäldt, men jag för min del kan i alla fall ej se annat, än att dessa underofficerare resonera sundt. De påvisa ju blott orättvisan i att nu besluta en löneförhöjning, som ej kommer dem till godo, som få arbeta mest, utan dem, som blott arbeta en del af året. Det skulle kunna vara mycket att säga om denna sak; men jag tager för gifvet, att diskussionen om densamma ända kommer att blifva långvarig; och därför vill jag ej längre uppehålla mig vid denna fråga.

Men herr Pantzarhielm talade äfven om inqvarteringsersättningen, som nu skulle komma att sträckas ut öfver hela linien, äfven der den ej funnes förut; och då han påstår, att bostadsförmånen ej har något synnerligt värde, så är det ett resonnement, som jag ej kan förstå. När Kongl. Maj:t framlade förslag om dyrtidstillägg för tjenstemän, så var det just de, som hade bostad på statens bekostnad, som ej skulle komma i åtnjutande af detta lönetillägg. Och detta är väl ett tydligt bevis på att förmånen af fri bostad anses ha ett stort värde. Skulle man till hvarje underofficer, som har denna fria bostad, framställa den

frågan, om han vore villig att afstå denna förmån mot att erhålla inqvarteringsersättning i penningar, så är det min öfvertygelse, att man i hvarje garnisonsort skulle få ett kraftigt nej till svar, och att man då skulle få ett ytterligare bevis på att denna fördel uppskattas högt.

Så påstod herr Sjövall, att allmogens barn äro utestängda från officerstjänster, därför att aflöningen är så låg. Det kan jag för min del icke tro, utan min öfvertygelse är, att lönerna äro tilltagna så, att äfven allmogens barn kunna reda sig på dem. Jag tror ej, att allmogens barn ha högre lefnadsvanor än öfriga samhällsklassers. Ja, jag är alldeles viss om att, när allmogens barn godt kunna reda sig på en viss inkomst, det kunde bli svårt nog för barn af högre samhällsklasser att lefva på samma inkomst. Men man kan ju resonera än si och än så, bara det gagnar den sak, som man för tillfället förfäktar.

Det är äfven en annan faktor, som man bör taga i betraktande vid bestämmandet af officerarnes och öfriga militärers aflöning. En officer behöfver, om jag ej missminner mig, endast taga mogenhets- eller studentexamen, innan han inträder i krigsskolan. Sedan har han kursen på Karlberg, som beräknas till två år, ehuru densamma vanligen ej kräfver fullt denna tid. Och sedan de kanske vid 19, 20 års ålder tagit sin examen på Karlberg — jag talar ej här om allmogens barn, ty dessa komma i allmänhet senare in i skolan, utan om de högre klassernas barn, som taga examen tidigare, emedan de äro bosatta på den ort, der undervisningen meddelas — skickas de genast ut på ett regemente och få der den af utskottet förhöjda aflöningen. Under det nu rådande beföringssystemet går ju beföringen sedan ganska raskt, och jag vågar säga, att en officer knappast afgår ur tjänsten utan att vara kapten, och det måste han vara före 48 år. Och vid 50 års ålder får sedan kaptenerna sin pension. När han hunnit förflytta sig från den ena lönegraden till den andra vid en så tidig ålder som 48 år, och sedan får afgå med kaptens pension, som nu förhöjes med 480 kr., kan man då kalla denna bana lågt aflönad, särskildt om man jemför den med andra banor i statens tjänst? Dessa kunna väl ibland medföra högre begynnelselön, men om man betänker den långa utbildningstid vid universitetet, som fordras för de civila banorna, och om man jemför deras ställning, som taga universitetsexamina, med kaptenernas — jag håller mig fortfarande till denna grad — så skall man finna, att kaptenerna vid sina 48 år ha det gynsamare stäldt än de civile tjänstemännen. Dessa officerare få sedan afsked med pension vid 50 år, under det att de civile få släpa med till 65 år med mången gång lägre aflöning än kaptenerna ha.

Det är många faktorer, som man måste taga med i beräkningen, när man bestämmer aflöningen för en så stor tjänstemannakar, och särskildt är det här en omständighet, som man måste taga i betraktande, nemligen den, att för en officer, som tagit sin examen vid krigsskolan, är ej utbildningstiden slut. Men under

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.
(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

hela den tid han håller på att ytterligare utbilda sig och aflägga nya examina för erhållande af högre grad och högre aflöning, får han bibehålla sin höga lön, sin dagaflöning, inqvarteringsersättning och dylikt, blott han gått in på ett regemente. Men hur är det på de civila banorna? Jo, der får ingen enda någon lön under den tid han håller på att ytterligare utbilda sig för en befattning, som medför högre lön. Tager man sådana och andra liknande omständigheter i betraktande och låter känslorna fara, så tror jag, att man kommer att döma mera sundt i denna sak och gifva utskottet rätt.

Jag skulle äfven vilja svara herr von Schéele, men då han ej gjorde något yrkande, kan det ju vara onödigt. Men då han citerade något ur en bok om att soldatens goda aflöning bildar det starkaste försvaret, så vill jag säga, att jag hoppas, det herr von Schéele äfven för samma språk, när vi ej få stort andra soldater än våra beväringar. När vi komma till den punkt, som afhandlar soldaternas dåliga aflöning, hoppas jag, att han äfven talar för dem.

Möjligt är, att jag längre fram under diskussionen begär ordet ännu en gång, för att svara en eller annan; men jag slutar nu för denna gång och anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Hasselbol, *Ericsson* i Ofvanmyra, *Persson* i Tällberg, *Norman*, *Johanson* i Mossebo, *Olofsson* i Digernäs, *Norberg*, *Österberg*, *Eriksson* i Lindehult, *Nordin* i Hammerdal och *Hansson* i Solberga.

Herr A. Hedin i Stockholm: Det är ganska visst, herr talman, att det är berättigadt att anställa jemförelse mellan aflöningsförhållandena här i landet och våra närmaste grannländer; men det är ej säkert, att jag är berättigad att deraf draga en omedelbart bindande slutsats, därför att det är väl bekant, att hela lefnadssättet, »the standard of life», är ett helt annat i vart land än vare sig i Norge eller Danmark. Det är icke rimligt att begära af officerarne, att de, under det att alla klasser öfver dem, under dem och rundt omkring dem fortfara med ett dyrbart, till och med öfverdådigt lefnadssätt, skola vara i stånd att *ensamma* bryta mot detta; det är för mycket begärdt af dem.

Jag skall också be att få svara den siste talaren, att det aldrig ett ögonblick fallit mig in att klandra statsutskottet för det förslag det framlagt. Jag föreställer mig, att statsutskottet icke haft några behagliga ögonblick under sysselsättningen med denna fråga. Det var stäldt mellan två hvar för sig berättigade men stridiga intressen, mellan — jag kan väl säga — tvenne bekymmer. För min del är jag så fullständigt benägen i detta fall som i andra att respektera deras mening och åtgärder, som här uttalat hvad de funnit vara det rigtige, ehuru de mycket väl vetat på förhand, att deras mening skulle mötas af klander. Det

förtjenar all respekt från dem, som hysa en från statsutskottets majoritet afvikande mening.

Bestämmande för mig i denna fråga är följande betraktelse. För oss, för ett litet folk, äfven om vi underkasta oss de största möjliga ansträngningar att extensivt utveckla vårt försvar så långt möjligt är i afseende å personalens antal, den på förhand i fredens lugn uppfostrade personalens antal, i afseende å de under freden beredda förråderna, så att såväl af de förra finnas ersättningsmän för dem, som gå bort, som af de senare finnas tillgångar att tillgripa efter dem som blifvit konsumerade — om vi också, säger jag, underkastade oss de största ansträngningar i detta fall, behöfs hos ett litet folk, säkerligen mer än hos ett annat, att fullständiga dessa krafter och dessa tillgångar genom en så långt möjligt bragt färdighet, insigt, pligtkänsla och den höga uppfattningen af det mål, som är förelagdt såväl männen i ledet som dem, hvilka skola uppfostra och leda dem. Nu vet jag mycket väl, att det är ej med pengar man köper hvarken entusiasmen eller denna eleverade uppfattning, men det är äfven ganska visst, att de menniskor äro lätt räknade — och ingenting är naturligare än det —, som under tryckande ekonomiska förhållanden kunna hålla uppe alla dessa egenskaper, som skola komplettera våra materiella tillgångar för försvaret; det får man icke begära. När jag tar i betraktande särskildt de anspråk på lifvet här i landet, som icke bestämmas af eller domineras af officerarne, utan bestämmas och domineras af andra samhällsklasser genom en — man vore nästan färdig att säga — en sammansvärjning, som räcker så godt som allra högst uppifrån och ganska långt ned, kan jag icke underlåta att framhålla detta, när man skall frantaga dem möjligheten att på enskild väg förvärfva de inkomster, som hittills på enskild väg hafva kunnat stå dem till buds, och jag tror därför, att man är skyldig och pligtig att så långt möjligt och billigt är ersätta dem hvad de på detta sätt förlora.

Annars förutser jag en af de största faror för vårt försvar, om de, som ega den naturliga begåfningen och hägen för officers- och underofficersyrket såsom lärare i fred och ledare i krig, om de finna de förhållanden som staten erbjuder dem vara sådana, att de icke se för sig möjligheten att komma rätt väl fram åtminstone med familj och därför låta sig lockas af de större förmaner, som erbjudas inom den privata verksamheten. Inför hvilket tvång befinna vi oss då? Jo, inför tvanget att i alla fall fylla kadrerna, att då, om icke formaliter och uttryckligen nedsätta fordringarne, dock i realiteten nedsätta fordringarne, ehuru detta icke synes i något program, så att de kunna uppfyllas af den ringare begåfningen eller det ringare intresset hos dem, hvilka hafva egna eller pappas pengar att fylla bristen med. Det är faran, och detta gäller icke blott i afseende å officerarne, utan äfven i afseende å underofficerarne. Derfor finner jag för min del riktigt, att man nu ej beslutar aflöningar så knappa, att man ögonblickligen står inför den faran, att den möjliga ståndpunkten af fackbildning, som kan uppnås af den större begåf-

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.

(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

ningen, kommer — jag hade så när sagt — att naturnödvändigt sjunka mer och mer, därför att man blir tvungen att minska anspråken i realiteten, om också detta icke synes i några examensprogram.

Det är hvad jag i allmänhet har om saken att säga. Sedermera skall jag anhålla att få göra några detaljmärkningar, dervid jag då i allra främsta rummet fäster mig vid det mycket beklagliga förhållandet, att Kongl. Maj:ts icke har föreslagit en löne-reglering för underbefälet. Efter min tanke är den faran icke i något hänseende mindre, att underbefälets duglighet kommer att sjunka, än att detsamma skulle bli förhållandet med officerarnes. Om jag nu kastar en blick på staterna för det icke garnisonerade infanteriet — jag skall säga äfven ett par ord om kavalleriet — så ser jag, att en fanjunkare enligt 1901 års stat, om jag förutsätter 146 dagars tjänstgöring, kommer upp till en aflöning af 1,479 kr. 52 öre, och tillökningen enligt de nu förevarande förslagen, å ena sidan Kongl. Maj:ts och reservanternas förslag, å andra sidan statsutskottets majoritets förslag, den ger mig en slutsumma af 1,532 kr. i stället för 1,479,52 kr. Det är således en helt obetydlig tillökning. Detta kan man dock icke kalla för en löne-reglering. För dem, som ha mycket litet, är visserligen 10, 40, 50 eller 60 kr. bättre än ingenting alls, men man kan icke kalla det en löneroglering, i och med hvilken man skall vara ifrån frågan om aflöningen för underbefälet. Deremot enligt reservanternas d. v. s. Kongl. Maj:ts förslag, så blir visserligen ökningen större; der blir hela ökningen från den nuvarande lönen dock 822,50 kr.

Men det är icke tillräckligt att göra dessa jemförelser för att se hur illa behandlad underofficerskåren är. Den saken får jag klart för mig, om jag jemför förhållandet mellan den gamla lönen och den nya lönen för officerarne å ena sidan och underofficerarne å den andra. När jag tager procentsiffrorna, träder saken klarare fram. Då befinnes det, att ökningen i 1903 års stat enligt utskottets förslag skulle för — låt oss säga — en löjtnant af 1 kl. blifva 38,8 %, och enligt reservanternas förslag skulle den blifva 62,1 %, hvaremot, om jag går ner till underofficerskategorien, ökningen för fanjunkare blir 21,8 % enligt reservanternas förslag, d. v. s. enligt det högsta möjliga, som nu är ifrågasatt, men enligt utskottets helt enkelt 4,8 %. Det är väsentliga skillnader det! När man vill bedöma i hvad mån underofficerarne ha blifvit tillgodosedda, då skall man icke jemföra den blifvande lönen, den ringa förhöjning, som deri sker af några 100 kronor, utan man bör jemföra ökningen af underofficerarnes lön med ökningen af officerarnes lön, helst som underofficerarnes lön sannerligen icke har varit relativt bättre redan förut och således man skulle kunna säga, att de kunde reda sig utan så väsentlig ökning nu som för officerarne vore nödvändigt. Den saken torde vara alldeles ostridig och klar. Om jag tager en sergeant af 1 kl., blir jemförelsevis mot ökningarne inom officersgraderna tillökningen för honom 18,2 %, enligt reservanternas förslag 38,2 %, och — såsom jag nämnde nyss — äro ökningarna inom officersgraderna större: för kapten af 1 kl. 34,3 %, för kapten af 2

kl. 59 %, för löjtnant af 1 kl. 62,1 %, för löjtnant af 2 kl. 62,6 % och för underlöjtnant 81,2 %.

Det är icke möjligt att få en riktig uppfattning af hvad man här åtgjort annat än på det sättet, att man jemför den ökning i förhållande till förutvarande belopp, som underofficerarne få nu, när jag sammanräknar alla de småsaker, som nu tyckas på visst håll betraktas såsom en sammanlagd afslutning på deras löneroglering, med den ökning, som officerarne nu få på en gång och icke såsom underofficerarne fördelad i några små belopp under en tid af tio år. Det är icke möjligt, att det kan vara Kongl. Maj:ts mening att låta det stanna vid detta, som icke är någon löneförbättring i sådan mån, att det ens på långa vägar när kan jemföras med löneförbättringen för officerarne, som jag för resten visst icke alls anser vara öfverdrifven.

Om jag vidare ser en smula på förhållandena vid det icke garnisonerade kavalleriet, kommer jag till ännu värre slutsatser. Om jag tager en fanjunkare — jag hemtar mina exempel från dem, som hafva 50 dagars tjenstgöring — så kommer jag till en sammanlagd lön för närvarande af 1,426 kronor. Men förökningen, förbättringen för honom, den slår ut på det sätt, att han får en — minskning af 66 kronor 40 öre. Det är löneförbättring, det!

Ja, det är icke jag, som tilltrött mig ensam göra dessa beräkningar. Ty jag är utan tvifvel den sämsta räknekarl i hela Sveriges rike och kanske i hela Skandinavien. Men jag har haft många och dugtiga hjälpare, så att det lider icke alls något tvifvel, att det är rätt.

Tager jag inom det icke garnisonerade kavalleriet en sergeant af 1. kl., så får han visserligen en ökning. Men hurudan ökning, herr talman? Den är 54 kronor. Skall detta också föreställa en löneroglering?

Sedan ett nytt exempel! För en fanjunkare, som tjenstgör 174 dagar, blir det minskning i stället för hvad man kallar löneroglering, löneförbättring, löneförhöjning. Och för en sergeant af 1. kl. blir det en förbättring under samma förutsättning, men icke mer än 14 kronor 32 öre.

Nu ett par ord om ställningen för underofficerare i garnisonsorterna! De få icke den allra minsta förbättring, icke det ringaste, men de få en försämrad ställning. Man säger, att de få en tillökning på inqvarteringen. Hvad vill det säga? Kongl. Maj:ts föreslår en ökning af inqvarteringssumman, under det att af denna ökning underofficeren icke hidanefter får ett enda öre mer än han för närvarande har, d. v. s. det lilla belopp, som beräknas för servis och hvilket här i Stockholm uppgår till 90 eller 80 kronor. Det andra behåller ju kronan såsom ersättning för den lokal, som upplåtes i kasern. Om man nu funnit lämpligt — för att den icke skall framtråda så bjert, denna skillnad mellan ökningen för de icke garnisonerade trupperna och ökningen för officerarne i garnisonsorterna, hvilka få en verklig inqvartering, som går ut till dem i kontanta penningar och icke atnöjer sig med att stå på ett papper — om

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.

(Forts.)

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)*

man funnit lämpligt att, som det heter, öka inqvarteringen för underbefålet, så, när detta underbefäl af denna ökning icke får ett enda rundstycke, blir följden den, att, då denna ökning naturligtvis upptages i promemoriorna från vederbörande regementen till taxeringsmyndigheterna, underofficerarne af denna ökning på 100 kronor få en förhöjning i sin statsbevillning och följaktligen jemväl en mångdubbel förhöjning af kommunalskatten. Så förhåller det sig med ökningen. Den resulterar i en tillökning af deras debetsedlar med en summa, som står här på papperet och staten behåller och hvaraf den icke lemnar ett öre till underofficerarne. Hvad skall den summa, som blir öfver, användas till? Jag vet icke. Skall den gå till hufvudtitelns allmänna besparingar? Och detta därför att det i sjelfva verket så förhåller sig, att inqvarteringen icke skaffar underofficeren någon tillökning i inkomster, men för honom medför en icke alldeles oväsentlig tillökning i stats- och kommunalskatt.

Förhållandet med underbefålets aflöning är sådant, att man skulle kunna vara frestad att begära rent afslag på den kongl. propositionen i denna punkt och anhålla, att Kongl. Maj:t ville komma fram med nytt förslag till löneroglering för underofficerarne till nästa Riksdag och låta officerarnes löneroglering anstå jemväl till denna tidpunkt. Jag säger: man kunde vara frestad dertill. Men det är icke en frestelse, som jag vill duka under för. Och dervid hoppas jag, att rättelse icke skall dröja mer än till begynnelsen af nästa år.

Jag sade, att det vore ytterligt betänkligt, om genom för knappa löner — och dessa löner kunna vara för knappa här, äfven om ett lägre belopp räcker till i Danmark eller Norge, det är icke den eller den officerens fel; felet är ofostat på många håll, såsom det för öfrigt naturligtvis är alldeles onödigt att nämna — om genom otillräckliga löner — säger jag — just de personer, som man skulle önska se i spetsen för den mycket omtalade nya skolan, som hela den manliga vapenföra befolkningen skall genomgå under ett icke ringa antal månader, icke komma att befinna sig på den ståndpunkt af intelligens och skicklighet, som vore önskvärd, utan anspraken på dem komme att sjunka och då sannolikt att sjunka icke med ens till en viss punkt, utan, sedan sjunkandet har börjat, fortfarande sjunka. Om det skall blifva resultatet, därför att man blifver nödgad att taga hvad som erbjuder sig bland dem, som kunna betrakta statslönen såsom den underordnade delen af deras utkomst för året, emedan de hafva egna eller fars tillgångar att lita till, och som på detta sätt mycket lättare än en officer för närvarande förskaffa sig en titel och en uniform, d. v. s. en social position, ja, då kunde vi lika gerna ha låtit bli att göra den förändring af vår armé, som beslöts förlidet år. Ty om icke i stället för att sjunka man får motse ett väsentligt stigande af befålets duglighet och intresse, då hjälper ingenting, då hjälper icke de 8 månadernas öfning, och då kommer icke hvarken 12 månadens eller 24 månadens öfning att hjälpa.

För — det är nu — 11 år sedan skref en fransk officer — jag känner icke hans namn, han skref anonymt, men inom hans eget land visste alla, hvem han var, och han betraktades såsom en af den franska arméns yppersta officerare — skref en afhandling om officerens sociala roll, en afhandling, som, när jag läste den första gången och när jag för kort tid läste om den igen, vid båda tillfällena gripit mig så, som sällan numera är förhållandet med någon litteratur. Detta uppslag har burit frukt under den nuvarande franska krigsministern, general André, som påbjudit i alla franska militärskolor undervisning om officerarnes sociala roll och uppgift. Jag har nyligen läst 7:de upplagan af de föreläsningar, som förlidet år höllos i St Cyr af läraren i krigskonst och krigshistoria vid nämnda berömda krigshögskola. Och hvad der säges skulle jag vilja rekommendera till studerande icke blott för vara militärer, utan för alla dem, som hafva något intresse för offentliga angelägenheter. Han slutar den sista af dessa föreläsningar med de orden: »Härmed har jag visat eder, hvad detta betyder, när krigsministern inbjuder eder, mina unga kamrater, att åtaga eder rollen såsom ledare för nationens moraliska regeneration».

*Ang. häjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)*

Det märkes väl, att bland desse unge män hade denna uppgift vunnit gehör, en uppgift, om hvilken han sade i sin första föreläsning, att när jag vill tala till eder om officerarnes sociala roll, begagnar jag ett ord, som förmodligen, åtminstone för de flesta af eder, är fullt af dunkelhet, men hvilket jag skall gå att förklara. Och när man så ser, hvad han angifver sasom föremål för den nya lärareverksamhet, som han väntar af officerarne, angifver såsom föremål inom gruppen militära ämnen: regementets historia och de handlingar af patriotism, sjelfuppoffring på slagfältet eller inom de belägrade platserna, som höra till regementets historia; inom medborgerliga ämnen: främst värnads för lagen och hvarje medborgares pligter, deribland i första rummet pligten att försvara sitt land; inom gruppen ekonomiska ämnen och fransk statskunskap: undervisning om alkoholens härjningar och nödvändigheten att bekämpa denna landsplåga och grundbegreppen af helsovård; inom gruppen moraliska ämnen: de idéer, för hvilka fanan är symbol, hvad kriget är och hvad kriget fordom var, de stora skyldigheter, som civilisation och mensklighet ålägga en krigförande stat o. s. v., då kan man väl se, att detta uti kunnige mäns händer, entusiastiske män och sådana, som tilltro sig att låta känslan råda och medgifva, att det icke är skadligt eller orätt att vädja till känslan, när man icke vädjar till annat än goda och ädla känslor, då finner man väl, att detta är något, som är egnadt att entusiasmera och ingifva en ny riktning åt de unge män, för hvilka man ställer ett högt mål. Och sannerligen, herr talman, det är icke värdt, att människorna ställa för sig något annat än de höga målen.

Jag anhåller, herr talman, att få instämma i det förslag, som framstälts af herr Pantzarhielm.

Herr Höjer instämde häruti.

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

Herr Hjelmérus: Herr talman, mina herrar! Tvenne talare på skånebanken, herrar Pantzarhielm och Sjövall, hafva nyligen uppdragit en jmförelse mellan närmast föregående löneregleringar och den. som nu föreligger till Riksdagens bepröfvande. Till alla delar instämmande i hvad de sagt, skall jag emellertid be att få med några detaljuppgifter ytterligare belysa den ställning, som underofficerarne och de lägre officerarne i detta afseende intogo under den närmast föregående tiden, d. v. s. under den tid, då indelningsverket ännu qvarstod temligen oförändradt och då boställen innehades af sergeanter, fanjunkare, löjtnanter, kaptener etc.

Jag har själf sett åtskilliga sergeantsboställen, för hvilka betalats 1,500, ja, till och med 2,000 kronor i arrende. Jag ber herrarne härvid taga i betraktande, huruvida den lönereglering, som nu föreligger till antagande, kommer att försätta dessa tjänstemän i samma ställning, som de hade under den tid jag nyss nämnde. Jag har också sett fanjunkareboställen vid skånska husarerna och skånska dragonerna, hvilka i arrende betingat ända till 4,000 å 6,000 kronor. Då dertill kommer, att kavalleriunderofficerarne, som under tjänstgöringen redo rusthallshästar, städse innehade en nummerlön, behagade herrarne lätteligen finna, att deras ställning under den tid jag här afser var ganska gynnad. Angående löjtnants- och kaptensboställen skall jag icke göra många erinringar. Men det vill jag säga, att deras boställen i allmänhet voro af den beskaffenhet, att de beredde innehafvarne en i det hela mera gynnad ställning än den, hvilken här ställes i utsigt.

Då löneregleringar nu för tiden vidtagits, har i allmänhet lösen och tendensen varit den att söka höja och förbättra embets- och tjänstemännens ställning. Här har emellertid särskildt beträffande underofficerarne en alldeles motsatt tendens gjort sig gällande. Man har försämrat deras ekonomiska och dermed äfven deras sociala ställning den ena tiden efter den andra. Och då nu Kongl. Maj:t framlägger en så ofärligt moderat lönereglering som den, hvilken innehålles i den föreliggande propositionen, finner likväl statsutskottet icke skäl att tillstyrka bifall till densamma i alla dess delar. De belopp, som här blifvit af utskottet föreslagna, äro, om vi noga granska dem, mycket låga och egnade att nedsätta de ifrågavarande tjänstemännen under den nivå, på hvilken de förut stått. En sergeant af andra klass skall enligt förslaget erhålla en lön af 600 kronor. Jag ber herrarne vara så goda och uppdraga en jmförelse mellan dessa tjänsteinnehafvare och andra personer med 600 kronor i aflöning. För min del tillåter jag mig framlägga endast ett jmförelseled. Det förekommer i Östergötland, att landtbrukare betala både stat och lön i kontant, hvarvid ända till 700 kronor aftalats för år.

Dessa statkarlar ha sålunda 100 kronor utöfver hvad som är förslaget att utgöra lön för sergeanter af andra klass. I följd häraf vågar jag säga, att dessa personers ekonomiska och äfven sociala ställning blifvit nedtryckt väsentligt under hvad den tillföre varit under den gamla tiden, då de hade sina boställen. Då

stodo de icke sida vid sida med statkarlar och daglönare, af hvad slag som helst, utan deras ställning var jemförlig med de mindre hemmansegarnes. De hade nemligen boställen på åtminstone ett kvart eller ett halft mantal, och de voro då i tillfälle att lefva ungefär som egarne af dylika hemman.

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

Beträffande sergeanter af första klass, eger visserligen en löneförhöjning run, men den är mycket liten.

I fråga åter om fanjunkare går väl deras lön upp till väsentligt högre belopp än sergeanter af första klass erhålla. Men jag vill påpeka, att den dock stannar vid den ganska blygsamma siffran af inalles 1,750 kronor. Jag har här framför mig den lönestat, som gäller för Andra lifgrenadiererna. Och om man jemför den kontanta lön, som man för fanjunkare der föreslår, med den lön, som de i äldre tider åtnjöto, då de innehade sina boställen, är jag förvissad om att herrarne komma till det resultat, att deras ställning försämrats och icke förbättrats.

Jag vill vidare med afseende på denna löne reglering säga, att det föreligger en bestämd skilnad mellan denna löne reglering och andra sådana, som företagits under senare tider. Här är fråga om en förökning i arbete, så pass omfattande, att höjningen uti lönen egentligen icke motsvarar tillökningen i arbetet. Det är därför, såsom jag redan förut påpekat, egentligen ingen förbättring alls. Det är de *lägre* befälsgraderna, som jag här särskildt framhåller, ty det är för dem, som svårigheter alltid möta, när man söker genomföra löne regleringar i Riksdagen. Det går mycket lättare för de högre, ty för dessa visas städse stor undfallenhet, och det är därför också lättare för dem att få sina löner bestämda på ett mera nöjaktigt sätt. Derjemte finnes naturligtvis för fruntimmerna och deras löne regleringar alltid stora sympatier här i kammaren. Herrarne erinra sig nog från i lördags, då regleringen af lönerna för telegrafisterna var före, huruledes det då sades, att ett fruntimmer behöfver 12 å 16 hundra kronor i inkomst för att kunna lefva. Men i dag anser man, att en underofficer — en sergeant af andra klass med hustru och barn — skall kunna lefva på 600 kronor. Jag finner detta vara ett underligt tal. Det bör vara klart för hvar och en, att det för närvarande är omöjligt att försörja en familj på ett så litet belopp. Här ställes nemligen på ifrågavarande personer den fordran, att de skola hålla sig med uniform, med sablar m. m., och dessutom, att de, såsom hvarje annan människa, skola hålla sig med civila kläder, men i fråga om *inkomster* ställas de i jembredd med statkarlar. Desse senare äro åtminstone befriade från att hålla sig med en dyr uniform, och deras ställning blir derigenom lättare och mera draglig.

Då jag salunda besinnar allt detta, känner jag mig mycket otillfredsställd med den löne reglering, som här föreligger, i hvad den afser de lägsta graderna, och jag är därför i denna stund mycket tveksam, om jag skall förena mig med herr Pantzarhielm i hans yrkande eller biträda det yrkande, som här framstälts af herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet.

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

Tills vidare har jag intet yrkande att göra; möjligen finner jag anledning dertill längre fram under öfverläggningens fortgång.

Friherre Ericson: Herr talman, mina herrar! Det var med mycken nedslagenhet jag tog del af utskottets betänkande i den punkt, som här föreligger. Jag hade ju förut läst Kongl. Maj:ts förslag till lönereglering och dervid funnit Kongl. Maj:ts framställning i afseende på beloppen i de flesta punkter, efter mitt förmenande och bedömande, vara så knappt och nätt tillmätt, som man någonsin på allvar kunde tänka sig. Men så finner jag nu af detta betänkande, att utskottet kommer med *ytterligare* afknappningar — och det icke afknappningar i liten skala, utan högst betydande sådana. Jag skall nu försöka att gifva några motskäl mot dem, utskottet anfört för de betydande afknappningar, som blifvit gjorda. Innan jag det gör, vill jag dock yttra några ord om själfrva lönerna, beträffande hvilka skiljaktiga meningar icke föreligga.

Nå väl, arméförvaltningen har för Kongl. Maj:t framhållit önskvärdheten och behöfligheten deraf, att regementsläkarne ställes i paritet med regementsofficerare. Likaledes har uti motion af herr Vahlquist yrkats, att de yngre bataljonsläkarne borde ställas i samma lönegrad som löjtnanter af första klass. Jag kan icke annat än på det lifligaste instämma i dessa båda framställningar. Jag har visserligen nu icke någon anledning att göra något yrkande, men jag har icke velat försumma detta tillfälle att kraftigt framhålla den stora betydelse läkaren har vid truppförbanden. Det är den person, till hvilken chefen i många betydelsefulla frågor har att vända sig, och der han skall få stöd och råd inom ett område, der han icke sjelf alltid kan ega någon fullt säker erfarenhet. Det är nu endast de *yngre* bataljonsläkarne det här särskildt är fråga om, och herrarne tro kanske, att hvad jag nu yttrat om läkarens betydelse och vigt för regementschefen under aktiv tjänstgöring möjligen gäller endast *regementsläkarne*, men så är visserligen icke fallet. Ty jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet uppå — och det kan icke vara att för mycket yppa saker, som egentligen borde vara hemliga — att vid en mobilisering både regementsläkaren och den äldre bataljonsläkaren användas på annat håll, vid flyttande sjukhus, etappsjukhus o. s. v. Följaktligen är just denne *yngre* bataljonsläkare den *ende* läkare på stat, som regementschefen har med sig, när han går i fält; de båda andra läkarne äro nemligen extra läkare. Då kunna herrarne förstå, hvilka stora kraf ställas på dessa personer samt huru berättigadt och af hvilken vigt det är, att de må blifva på ett deremot någorlunda svarande sätt af staten ekonomiskt remunererade. Jag har icke någon anledning att framställa något yrkande, men jag har velat begagna tillfället att framföra hvad jag nu sagt.

Det är egentligen på två områden, som utskottet ställer sig på en afgjordt annan ståndpunkt än Kongl. Maj:t, nemligen i afseende på den halfva dagaflöningen och den förhöjda dagaflöningen.

Hvad den halfva dagaflöningen vidkommer, säger utskottet: »Det synes äfven innebära en oegentlighet att gifva dagaflöning för en tid, då kommendering eller tjenstgöring icke eger rum.» Ja, det kan så synas. Men för det första ber jag att få fästa herrar utskottsledamöters uppmärksamhet uppå att dessa personer *ingalunda* äro ur tjenstgöring, utan de äro skyldiga att befinna sig på den och den stationen. De kunna icke aflägsna sig en dag utan permission af regementschefen. De måste således vara när som helst disponibla för tjenstgöring. Hvad åter den rena tjenstgöringen vidkommer, vill jag påminna derom, att vid början af år 1902 fortfarande dock qvarstå 1,000 manskapsnummer. Ga vi 6 år framåt, till slutet af första öfvergångstiden, ha vi qvar icke mindre än 700 manskapsnummer — jag vill minnas 580 af indelta och resten volontärer. Och vid slutet af den tid, då den nya arméorganisationen skall vara genomförd, återstå ännu 232 manskapsnummer. Alla de intressen och ekonomiska angelägenheter, som vidkomma dessa personer, måste skötas och handhafvas af befälet. Det gäller visserligen icke alla officerare, ty subalternofficerare äro i allmänhet icke härmed sysselsatta, men deremot skola samtliga kapteners och fanjunkares dervid biträda. Det gifves nemligen anledning antaga, att Kongl. Maj:t inom den allra närmaste framtiden kommer att utskifta manskapet på 12 i stället för som nu på 8 kompanier. Jag har alltså härmed velat framhålla, att det icke är fullkomligt juste af utskottet att säga, att de icke äro i tjenstgöring. Tvärtom *äro* de faktiskt i tjenstgöring. Emellertid finner utskottet detta vara en mycket stor »oegentlighet». Det är dock egendomligt, att utskottet under en lång följd af år, ett tiotal år *icke* funnit samma »oegentlighet» stötande vid *flottan*, ty der åtnjuta officerarne redan samma förmån, som här är föreslagen, nemligen half dagaflöning, då de utan att vara i aktiv tjenst befinna sig i disponibilitet.

Detta har ej uti statsutskottet framkallat någon särskild uppmärksamhet. Men denna oegentlighet vid flottan har förefunnits sedan lång tid tillbaka, men oegentligheterna vid armén kunna omöjligt i detta afseende vara större än vid flottan.

Hvad återigen beträffar den 50 % förhöjda dagaflöningen, säger utskottet: »Det har emellertid hos utskottet väckt betänkligheter, att dagaflöning med ett utöfver det i staterna bestämda förhöjdt belopp skulle åtnjutas för dylik tjenstgöring.» Det har redan från statsrådsbänken och äfven af en talare på skånebänken framhallits, att officerarne under vissa förhållanden äro underkastade väsentligt högre lefnadskostnader.

Hvad angår mötesplatserna, vill jag icke besvara herrarne vare sig med några siffror eller med några tabeller, ehuru jag har dylika i riklig mängd här uti min ficka, ty herrarne ha fått höra tillräckligt med siffror ändå. Jag har här bland annat en förteckning på de utgifter, som officerarne och underofficerarne icke kunna undgå, när de ligga utom sina stationer. De 50 officerarne och de 40 underofficerarne måste hafva sina messlokaler, och de

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

förre dessutom bostäder — underofficerarne åtnjuta ju inqvartering af staten — och sålunda måste officerarne på två håll hafva möbler och servis af alla slag, och det säger sig sjelft, att allt detta måste kosta pengar och grofva pengar till och med. Vi skola derjente komma i håg, att den person, som skall hålla officerarne och underofficerarne med mat, måste på en jemförelsevis kort tid taga in en rimlig förtjänst. Men matgästerna äro begåfvade med god aptit, då de ju från klockan sex på morgon till sent på qvällen äro ute i friska luften under så godt som ständig rörelse. På andra håll, der tjenstgöringen räcker hela året om, såsom t. ex. på Karlsborg, är det ingen konst att ordna matfrågan. Så kan man på Karlsborg få tre mål om dagen för 1 krona 50 öre. På mötesplatserna åter är och förblir allting dyrt, det borde vara klart för en hvar.

I fråga om fälttjenstöfningarne — hvilka herr statsrådet äfven vidrörde — säger sig sjelft, att utgifterna under dem äro väsentligt större än eljest. Detta är anledningen till, mina herrar, att så snart vi gå i fält, tillämpas ett särskildt fälttraktamente. Detta utgör för en sergeant 3 kronor, för en fanjunkare 4 kronor 50 öre, för en subalternofficer 6 kronor, för en kapten 8 kronor o. s. v. Särskildt afseende fästes således vid de mer dyrbara förhållanden, under hvilka man måste lefva i fält. Emellertid gifves föga anledning, hvarför dagkostnaden skulle vara så mycket högre, då man är på fältet, mot då man är på vanlig fälttjenstöfning. Vill man allvarligen undersöka denna fråga, skall man finna, att den af Kongl. Maj:t föreslagna 50 procents förhöjningen i dagaflöningen är ofantligt välbetänkt.

Nu säger emellertid utskottet, att denna förhöjda dagaflöning väckt betänkligheter inom utskottet. Jag måste verkligen uttala min förvåning häröfver, liksom jag gjorde i fråga om utskottets yttrande angående den halfva dagaflöningen. Dessa betänkligheter borde nemligen utskottet ha känt hvarje gång, som utskottet studerat anslagen till flottan, ty der råder precis samma förhållande som det, man nu vill ha gällande för armén. Så snart flottans officerare och underofficerare under tjenstgöring å sina fartyg ga utom stationsområdet, åtnjuta de ett s. k. sjötillägg, utgörande 50 procent af dagaflöningen. Vidare har man vid flottan s. k. dietpengar, och äfven dessa kunna ökas med 50 procent, nemligen så snart fartyget går vester om Lindesnäs.

Såväl denna halfva dagaflöning som den med 50 procent höjda dagaflöningen ha i långliga tider funnits vid flottan, men de ha aldrig för statsutskottets ögon synts innebära några oegentligheter eller väckt betänkligheter. Hvarför skola de då förefalla som oegentligheter eller väcka betänkligheter, när de skola förekomma äfven i fråga om armén. Ja, mina herrar, icke skulle från min sida erinringar gjorts emot att Kongl. Maj:t hade gifvit officerarne och underofficerarne ökad aflöning i annan form. Jag skulle mycket gerna ha sett, att — som herr Carlheim-Gyllensköld föreslar i sin motion — denna dagaflöning hade inräknats i sjelfva lönen, ty detta hade varit en bestämd fördel för såväl officerarne som under-

officerarne. Något sådant har emellertid Kongl. Maj:t icke föreslagit, naturligtvis med hänsyn till kostnaderna, ty om dessa dagaflöningar hade blifvit tillagda till lönen, hade derigenom pensionsbeloppet sprungit ytterligare i vädret, och det är väl känslan af att i möjligaste mån kunna sätta aflöningen så, att den skall bli så litet tryckande som möjligt för budgeten i det stora hela, som varit reglerande och normerande för Kongl. Maj:t i detta afseende. Men då är det oberättigadt, att utskottet uttalar så mycket ogillande och tadel mot den af Kongl. Maj:t nu föreslagna åtgärden.

Utskottet säger derjemte, att de ökade lönerna enligt utskottets uppfattning böra anses vara ganska tillfredsställande — jag mins icke riktigt hvilket uttryck utskottet här använder — äfven fränsett den af Kongl. Maj:t föreslagna halfva dagaflöningen och den förhöjda. Jag skall nu icke besvära herrarne med några sifferuppgifter, som vederlägga detta påstående, ty herrarne ha fått tillräckligt många sifferuppgifter förut. Här har ådagalagts både hvad officerarnes och underofficerarnes löner vidkommer, att det näppeligen med fullt berättigande kan påstås, att de äro tilltagna för högt, utan tvärtom äro de, sasom en talare också framhållit, som yttrat sig här närmast före mig och med hvilken jag lifligt instämmer, alltför snåft tilltagna.

Hvad särskildt den med 50 procent förhöjda dagaflöningen beträffar, må herrarnes uppmärksamhet fästas på ett förhållande, som, enligt hvad jag kunnat finna, föregående talare icke tillräckligt pointerat. Den ökade kostnad, som skulle uppstå genom den föreslagna 50 procent förhöjningen i dagaflöningen, är beräknad att uppgå till 358,704 kronor, hvilket är en väsentligt mindre ökning än den, som den halfva dagaflöningen skulle medföra, ty den ökade kostnaden för denna går löst på 600,000 kronor. Vidare är att märka, att denna höjda dagaflöning kommer så att säga att försvinna efter den nya härordningens fullständiga genomförande, i det att den då egentligen blott kommer att utgå vid de tillfällen, då man är ute på fälttjänstövningar, men deremot icke skall ifrågakomma för tjänstgöring å mötesplatserna. Ty vare sig man nu kommer att bygga kasernetablissemanten på landsbygden eller i städerna, kan det dock alltid tagas för afgjort, att äfven repetitionsövningarna till väsentligaste del komma att ega rum, der dessa etablissement äro uppförda, och då bortfaller denna förhöjda dagaflöning, som skulle utgå under öfningstiden för de möten, som utföras utom förläggningssorten. Det må vidare framhållas, att denna öfvergångsperiod är mycket betydelsefull för allt befäl; den är nemligen en brytningsperiod för våra officerare och underofficerare, under hvilken dessa så småningom skola vänja sig in i de nya förhållandena. Man måste se till att öfvergången från de nuvarande förhållandena till de nya i ekonomiskt afseende göres så litet brådstartad och valdsam som möjligt för våra officerare och underofficerare. Denna förhöjda aflöning har på grund deraf en stor betydelse, och jag ber därför herrarne allvarligt behjerta frågan om densanmas införande.

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.

(Forts.)

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)*

Såsom här redan blifvit sagdt, framhöll Riksdagen i sin skrivelse till Kongl. Maj:t af den 1 juni 1901, att den ville hafva en reglering till stånd äfven i fråga om underofficerarnes aflöning. En sådan har Kongl. Maj:t tänkt sig kunna ske genom att något öka inqvarteringsersättningen. Detta skulle emellertid, såsom herr Hedin här påpekat, icke lända garnisonsunderofficerarne till gagn, medan deremot de icke garnisonerade underofficerarne derigenom skulle få något bättre löneförmåner. Vidare har Kongl. Maj:t tänkt sig, att en förbättring i underofficerarnes aflöning skulle ega rum derigenom, att de skulle få denna halfva dagaflöning och denna förhöjda dagaflöning vid vissa tillfällen, men just dessa båda förslag att förbättra lönerna har utskottet icke velat vara med om, och då återstår för underofficerarne ingen löneförhöjning alls så godt som.

Det har vidare här framhållits, att officerarne och underofficerarne hädanefter icke hafva någon utsigt att som hittills kunna förskaffa sig så kallade biförtjenster. Om vi räkna tillbaka i tiden från det år, då den nuvarande lönerregleringen skall upphöra att gälla, d. v. s. från år 1903, är det 28 år sedan denna ordnades, och den ordnades då med hänsyn till den tidens kraf och behof. Man fäste då afseende vid att den stora massan af officerare och underofficerare verkligen hade tillfälle att göra sig en del extra inkomster, men numera kommer icke — derom torde alla här vara ense — någon möjlighet för officerarne och underofficerarne att kunna skaffa sig dylika inkomster att föreligga, och detta gör nu deras ställning högst väsentligt ofördelaktigare än förut. Vidare må man ihågkomma, att sjelfva naturen i deras tjenstgöring är sådan, att de icke bibringas en erfarenhet, som de kunna tillgodogöra sig i allmänna lifvet. En civil tjensteman förvärfvar under sin tjenstgöring erfarenhet på det administrativa och lagstiftande området och kan vara andra medborgare till verkligt gagn och salunda förvärfva sig biförtjenster, men detta är fullkomligt omöjligt för officerarne och underofficerarne, som under sin alltför ensidiga tjenstgöring icke kunna förvärfva någon erfarenhet, som de sedan kunna tillgodogöra sig i det allmänna lifvet. Just denna omständighet, att det för officerarne och underofficerarne, när de vid 50 å 53 års ålder lemna tjensten och ännu befinna sig vid fulla arbetskrafter, endast undantagsvis kan finnas någon utsigt till extra förtjenst, måste allvarligen beaktas, när man jemför aflöningsförhållandena mellan den militäre och civile tjenstemannen.

Det har vidare mycket lifligt framhållits från skaraborgsbänken, hvilka stora fördelar skulle i ena eller andra afseendet förefinnas för de militäre tjenstemännen. Då en af de talare, som haft ordet här före mig, redan svarat på detta, kan jag i denna punkt ganska mycket inskränka mig. Jag skall endast yttra något angående pensioneringstiden. När för 26 år sedan det nuvarande pensioneringsväsendet för officerare och underofficerare ordnades, kunde det mången gång vara en verklig fördel för en officer och underofficer att få afgå vid 50 å 53 års ålder, ty han hade då vanligen civil verksamhet bredvid sin militära, och när han afgick

och fick sin pension, kunde han helt och hållet egna sig åt den civile verksamheten. Men någon fördel för den garnisonerade eller värfvade arméns officerare och underofficerare har detta förhållande deremot icke erjudit.

Nu förhåller det sig så, att man i vårt land i allmänhet gifter sig vid en ålder af omkring 30 år. Följden häraf är den, att då officerarne befinna sig i en ålder af 50 å 53 år, så ställer sig barnens uppfostran ovilkorligen dyrast. Vid den tiden börja flickorna bli vuxna, men ha ännu ej hunnit så långt, att de sjelfva kunna förtjena något, och gossarne skola gå in vid någon högskola eller dylikt; med ett ord sagdt, de hafva då ännu icke sina barn place-rade. Och just vid denna tid, då barnens uppfostran är dyrbarast, då måste militären taga afsked, och hans lön reduceras till pension. Och, såsom jag nyss sade, äro utsigterna för honom att få någon extra förtjänst högst ringa. Huru ställer det sig deremot för den civile tjänstemannen? Jo, han får sitta qvar, och han sitter i regel qvar, tills han uppnått 65 års ålder, och när han då får afgå, då äro barnen ute, såväl gossarne som flickorna, och skaffa sig sjelfva sitt lifsuppehälle, så att han icke har några utgifter för sina barn. Det är endast, så att säga, »gubben och gumman» qvar, och för dem kan pensionen mycket väl räcka till. Och äfven med afseende å pensionen föreligger en olikhet mellan den civile tjänstemannens och militärens ställning. Den civile tjänstemannen får nemligen hela sin lön i pension. Men hvad får militären, då han afgår vid 50 å 53 års ålder? Jo, han får i pension endast 80 procent af sin lön. Om herrarne nu rättvist och samvetsgrant granska dessa förhållanden — de skola nu gälla för hela armén; förut gälde de endast garnisonerade trupper, — skola herrarne finna, att — huru man än ser saken — ställa de sig väsentligt ofördelaktigare för den militäre tjänstemannen än för den civile.

Ja, jag har nu anfört åtskilliga punkter, som skulle i någon mån kunna reducera de skäl, som blifvit af utskottet anförda för de nedsättningar, som gjorts af utskottet. Jag vet ju ganska väl, att utskottets ledamöter här önska icke annat än att göra både officerare och underofficerare allt godt, och anledningen till de stora afknappningarne är endast trycket af denna ständigt svällande, och i så stor omfattning svällande, armébudget. Det är tydligt, att det är den, som gör att utskottets ledamöter känna det nödvändigt att på något sätt minska utgifterna. Jag måste endast på det djupaste beklaga, att man funnit lämpligt att göra reduktionen just i denna punkt, som är en af de mest ömtaliga. Hade de gjort den på annat hall — ja, det är ju ganska sannolikt, att jag äfven då skulle varit på motsatta sidan, det är verkligen ganska sannolikt — men jag får säga, mine herrar, att jag då skulle hafva upptagit striden mot utskottet med väsentligt lättare sinne än jag gör nu. De beröra mig verkligen smärtsamt dessa stora afknappningar, som blifvit gjorda af statsutskottet.

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.

(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflönning och
rekrytering.
(Forts.)

Vi hafva under de senast gångna åren och under allt arbete och det myckna utbyte af tankar och åsikter, som under de senare åren förekommit angående vårt försvar, hört det ständigt med mycken liflighet framhållas både i tal och i skrift — ja, man har knappt sett i pressen en artikel angående försvaret, utan att deri i de lifligaste och hjertaste färger framhållits den oafvisliga nödvändigheten, att armébefälet nu gör det yttersta för att motsvara de kraf nationen ställer på detsamma. Det har varit, såsom vi alla måste erkänna, stora och långt gående kraf, som stälts på armébefälet, och armébefälet är också genomträngdt af en allvarlig öfvertygelse och en allvarlig beslutsamhet, att det bör och skall göra sitt yttersta för att motsvara dessa kraf. Ja, jag kan säga det öppet och rent ut, att det varit med känslor af stolthet, som armén sett dessa kraf af hela nationen ställas på deras förmåga att icke allenast utbilda dessa män, som de få sig anförtrödda, till dugliga, pligtrogna och dödsföraktande fosterlandsförsvarare, så att nationen med trygghet och lugn kan tänka på sitt försvar, utan ock att ur humanitär synpunkt stadga, konsolidera och stålsätta deras karakter. Med ett ord: det är knappast något område, vare sig på kroppens eller själens, der icke fordringar ställas på arméns befäl. Jag säger det, att det är med känslor af stolthet som armén sett detta, ty säga hvad man säga vill, så innebära dessa kraf dock ett oafvisligt bevis för att det svenska folket och dess representanter dock hysa förtroende för arméns befäl. Det kan ju hända, att en officer eller underofficer någon gång begär en dumhet, sådant ser man på alla områden. I stort sedt innebära dessa kraf, som ställas på armébefälet — ty om man icke hyste förtroende, skulle man icke ställa så höga kraf — osvikliga bevis för att svenska folket hysar förtroende och tillgifvenhet för arméns befäl.

Under sådana förhållanden, herr talman, är det icke utan förtröstan jag tillåter mig yrka bifall till reservanternas förslag.

Med friherre Ericson förenade sig herrar *Petri, Segerdahl, Trolle, Trapp, Lorichs, Bäärnhielm* och *Faxe*.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Den siste högt ärade talaren började sitt, för öfrigt som alltid utmärkta, anförande med att uttala, att det var med nedslagenhet, som han studerat detta statsutskottets betänkande. Det är ju mycket möjligt, att så var förhållandet, men det må icke förvåna den ärade talaren, om icke alla kunna betrakta denna fråga precis under samma synglas, så att säga, som han, hvilken står här såsom representant för denna stora officerskår.

Den ärade talaren fälde dessutom ett eller annat, man skulle kunna säga, hårdt ord om statsutskottet. Jag hoppas, att det var ofrivilligt. Han sade, bland annat, att om utskottet allvarligt hade granskat denna fråga, skulle det hafva kommit till ett annat resultat. För min del tror jag, att alla de ledamöter, som tagit del i handläggningen af denna fråga, hafva med det allvar, de kunnat, verkligen pröfvat frågan.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att det icke är precis några *små* summor det här är fråga om och som utskottet redan för sin del *tillstyrkt*. Utskottet har nemligen tillstyrkt en höjning af officerarnes lön, om jag tager hänsyn icke allenast till detta anslag till aflöning och rekrytering, utan också inqvarteringsersättning, som äfven den är en aflöningsform, med ungefär $2\frac{1}{2}$ millioner eller 2,321,356 kronor. Men dervid får man icke heller förbise, att åtskilliga mindre poster dessutom finnas, såsom anslagen till krigsskolor och skjutskolor, hvilka hafva egna stater, och der inverkar också den föreslagna löneförhöjningen, så att man kommer upp till en totalförhöjning af $2\frac{1}{2}$ millioner äfven med det förslag, som utskottet för sin del här framlagt.

Det är sant och det är glädjande, mina herrar, att svenska folkets offervillighet är och på senare tider varit ganska stor med hänsyn till försvaret. Men, mina herrar, man får också se till, att man icke i detta fall drager så stora vexlar på denna offervillighet och spänner bågen så högt, att, när de skola infrias, det inträder en reaktion, som man kanske icke gerna vill se.

Det är sant, att svenska folket ställer stora kraf på officerskaren, såsom den ärade talaren på skaraborgsbänken yttrade, men det är också sant, att de kraf man ställer på *folkets* offervillighet äro stora.

Nu vill jag särskildt betona, att skilnaden i utskottets och reservanternas förslag icke rör den *garnisonerade* officeren eller den, som är inkallad till ständigt tjenstgöring, utan hänför sig utslutande till den *icke* garnisonerade armén.

Det sades af den siste talaren, att utskottet i sina skäl till afprutning eller afknappning, som han kallade det, hade uttalat något, som icke var juste, nemligen då utskottet sagt, att de nu afsedde officerarne och underofficerarne icke kunde sägas vara i tjenstgöring. Den siste talaren sade, att de *äro* i tjenstgöring. Jag vill endast påpeka, att i händelse den anmärkningen är riktig, träffar den likväl icke utskottet, utan Kongl. Maj:t, ty utskottet har använt precis samma ord, som Kongl. Maj:t, nemligen »den tid, då de icke äro till tjenstgöring kommanderade».

Herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet yttrade i början af debatten, att man genom denna af utskottet föreslagna afknappning af den halfva dagaflöningen och afprutningen af den förhöjda dagaflöningen skulle ställa den icke garnisonerade armén i en dålig ställning gent emot den garnisonerade, och att detta innebure en orättvisa mot dessa, som icke vore inkallade i ständigt tjenstgöring. Ja, detta kan ju sägas, och det kan möjligen se så ut vid alla första påseendet. Men när Riksdagen i fjol skref till Kongl. Maj:t om denna löneroglering, hvilket skedde i sammanhang med antagandet af det nya härordningsförslaget, sade Riksdagen, att den vore förvissad om att regeringen vid denna löneroglering skulle taga hänsyn till den olika utbildningstid, som Riksdagen hade beslutit. Vill man således hafva löneinkomsterna lika för officerare, som ligga i tjenstgöring, och för dem, som icke

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering
(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

ligga i tjänstgöring, tager man icke hänsyn till detta Riksdagens uttalande, utan förgäter det.

Jag är nu emellertid af *den* mening, att genom ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag skulle den *garnisonerade* arméns officerare komma i en ofördelaktig ställning gent emot den icke garnisonerade, och jag vill såsom stöd för denna min åsigt anföra ett exempel. Vid ett garnisoneradt regemente, — man kan t. ex. säga i Boden, der 4 regementen skola förläggas, eller i Stockholm, der många regementen också ligga i garnison — får en underlöjtnant en lön af 720 kronor, en dagaflöning af 1,095 kronor och inqvarteringsersättning med 200 kronor eller tillhopa 2,115 kronor. Vid ett regemente, som *icke* är garnisoneradt, erhåller en underlöjtnant, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, en lön af 720 kronor, dagaflöning under 146 dagar — så lång tid behöfver han — med 438 kronor, half dagaflöning i 217 dagar 328 kronor 50 öre och förhöjd dagaflöning, för såvidt han hör till dessa 459 subalterner, med 171 kronor och inqvarteringsersättning med 300 kronor; summa 1,957 kr 50 öre. Hvad blir då skilnaden i inkomster för denna officer, som tjenar 146 dagar, och den officer som ligger året om i Boden eller Stockholm — och jag förmodar, att lefnadskostnaderna ställa sig betydligt högre, ja, ojemförligt mycket dyrare der än i landsorten? Jo, skilnaden blir 157 kronor 50 öre. Den garnisonerade officeren på en af dessa platser får alltså detta belopp för att han tjänstgör 7 månader mer än den icke garnisonerade. Tycka herrarne, att detta är en skälig ersättning för 7 månaders tjänstgöring? För min del tycker jag, att när man anställer en sådan jemförelse, utfaller den på det sättet, att man finner, att en orättvisa blifvit begången mot *dessa*, som få ligga i ständig tjänstgöring året om, och detta i synnerhet på *dessa*, i många fall svara och dyra platser uppe i öfre Norrland och Boden.

Här har talats åtskilligt om en jemförelse mellan de nuvarande lönerna och de löner, som föreslås af utskottet och af Kongl. Maj:t. Jag har också en tabell, som visar, huru en sådan jemförelse utfaller, men jag skall nu icke läsa upp densamma. Blott så mycket vill jag säga, att äfven med antagande af utskottets förslag, får en underlöjtnant med en ökad tjänstgöring af allenast 8 dagar utöfver den år 1892 bestämda en förhöjning i sin aflöning med 33 %, om man nemligen jemväl tager i betraktande dyrtidstillägget, som utgick i fjol, men som emellertid icke ännu är beviljad för innevarande år. För en löjtnant blir motsvarande förhöjning 27 %, för en kapten af andra klassen likaledes 27 % och för en kapten af första klassen något lägre, beroende derpå, att lönen är högre, så att dyrtidstillägget är större.

Det har naturligtvis också varit af intresse att jemföra de föreslagna lönerna med lönerna i våra grannländer, och utskottet har också varit i tillfälle att göra sådana jemförelser. Vi hafva nemligen på grund af visadt tillmötesgående fått mottaga grundligt utarbetade tabeller angående officerarnes lönstater i våra grannländer, och en jemförelse visar, att vi i detta afseende komma

högre än icke endast Danmark, utan äfven Tyskland och Ryssland. Vi skulle således få högre löner än samtliga våra grannar, och detta vare sig man jemför deras högsta löner med de hos oss högst utgående eller de lägre, som utgå på grund af tjenstgöring under allenast en del af året.

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)*

Jag skulle vidare vilja yttra några ord med anledning af den näst föregående talarens jemförelse med förhållandena vid flottan. Han ansåg det på grund af denna jemförelse obilligt, att utskottet hade uttalat sig mot förhöjd dagaflöning. Men, mina herrar, det kan väl dock icke vara alldeles juste att i detta fall göra en jemförelse med flottan och den der utgående högre sjöaflöningen. Officerarne vid flottan kommenderas ut på sjön och få ofta ligga ute längre tider, hvarunder de måste lefva på konserver och dylikt, och den deraf föranledda ökningen af lefnadskostnaderna blir väl dock ojemförligt mycket större än för en landtofficer, när han ligger i tjenstgöring. Denna jemförelse tror jag därför icke man kan säga håller streck.

Med afseende på den förhöjda dagaflöningen tror jag vidare, att det förnämsta skälet, hvarför utskottet icke kunnat gå med på densamma, är det, att, om denna aflöningsform blefve bestämd, Riksdagen icke längre skulle hafva frågan i sin hand. Det står i den kongl. propositionen, att vederbörande skulle hafva rätt till denna förhöjda dagaflöning, när de tjenstgöra »utom garnisons- eller boningsorten». Ja, detta uttryck: garnisons- eller boningsorten, är väl dock så pass tänjbart, att det lemnar rum för ganska olika tolkningar och ganska stora friheter i tillämpningen.

Utskottet har nu sagt, att detta aflönings sätt väckt betänkligheter, och att utskottet icke ansett sig kunna vara med om en sådan aflöningsform, och jag anser, att utskottet haft allt skäl att göra ett sådant uttalande.

Det har äfven gjorts mycken affär med afseende å frågan om underofficerarnes aflöning, och detta med rätta. Jag tror emellertid, att det klander, som uttalats rörande denna fråga, verkligen icke träffar utskottet. Här föreligger faktiskt ingen lönereglering för underofficerarne. Här föreligga visserligen dessa förslag om förhöjd dagaflöning och om half dagaflöning för dem, som skulle hafva mindre tjenstgöring, men för dem, som skulle hafva längre tjenstgöring, finnes icke föreslaget något annat än den lilla inqvarteringsersättningen, hvilken, sasom här förut blifvit påpekadt, ej utgår, när de få inqvartering in natura. Jag skall be att få läsa upp utskottets uttalande derom, der det heter: »Hvad deremot underofficerarne beträffar, vill utskottet icke förneka, att skäl kunna förefinnas för att, sasom nämnde motionär föreslagit, i stället för den halfva dagaflöningen, bereda dem höjning i aflöningsförmånerna på annat sätt, men har utskottet dock icke ansett det lämpligt att af sådan anledning nu ifragasätta en ändring i de fasta aflöningsbeloppen, hvilka äro afvägda i visst förhållande till öfriga befattningshafvandes lönevilkor, helst derigenom skulle a nästan alla stater föranledas ändringar af stor omfattning, hvilkas följder

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

utskottet icke är i tillfälle att för närvarande bedöma. Det synes mig tydligt, att utskottet har rätt i detta yttrande. Man bör väl i främsta rummet taga hänsyn till de underofficerare, som ligga i ständig tjenstgöring i Stockholm, Boden eller andra garnisonsorter, och gör man en jämförelse mellan dessa och de öfriga, skulle saken med bifall till Kongl. Maj:ts förslag ställa sig sålunda, att de, som ha ständig tjenstgöring, skulle komma i en sämre ställning än dem, som hafva endast fem månaders tjenstgöring om året. Jag tycker därför, att utskottet ställt sig på en fullt försvarbar ståndpunkt, då utskottet betonar, att någon tillfredsställande reglering af underofficerarnes lönefråga nu icke egt rum.

Af hvad jag sagt torde herrarne finna, att utskottet haft verkliga skäl att stödja sig på för sitt förslag. Jag får visserligen säga, att jag väl förstar, att man af både taktiska och kanske äfven af reella skäl kan framställa ett sådant yrkande som kapten Pantzarhielms, och jag skulle ej heller hafva så synnerligen mycket emot att biträda det, men jag anser det emellertid vara riktigare att nu yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pantzarhielm: Herr talman! Mina herrar! Min ärade vän och kamrat i försvarsutskottet i fjol på skaraborgsbänken, hvars minne som bekant är synnerligen skarpt, har, synes det mig, likväl svikits af detta sitt minne, då han sade, att i utskottet icke nämndes ett ord angående underofficerarnes lönerreglering, då frågan der var före. Jag vill fästa hans uppmärksamhet derpå, att de tabeller, af hvilka jag nyss läste upp en del här i kammaren, voro framme under utskottets öfverläggningar i denna fråga, och att man i utskottet syntes vara öfverens derom, att den reglering, som då framlades i fråga om underofficerarne, icke var tillfredsställande, hvarför utskottet också omnämnde detta i den skrifvelse till Kongl. Maj:t, som sedan blef af Riksdagen beslutad och deri en förbättring af underofficerarnes aflöning begärdes.

Samme talare sade, att det var en väsentlig förbättring för underofficerarne, att de fingo fri bostad. Jag kan, som förut sagts, icke obetingadt gå in på detta, då de ju skulle komma att ganska dyrt få betala denna fördel, åtminstone på vissa håll. Han sade, att det i garnisonsorterna icke finnes en underofficer, som icke med tacksamhet skulle taga emot den bostad, som erbjudes honom. Ja, det kan ju så vara, men om man gör en jämförelse med förhållandena i landsorten, sådana som de förr voro, då underofficerarne icke lågo i ständig tjenstgöring, skall man dock finna skillnad. De kunde då bo på landet för en jämförelsevis ringa penning med sin familj och jemväl der lefva vida billigare, än förhållandet blir, då de måste bo i garnisonsorterna. Äfven om de der få förmånen af fri bostad, bli dock öfriga lefnadsomkostnader betydligt högre. Jag har vidare förut visat, att underofficerarnes ställning, äfven med den förhöjda inqvarteringsersättningen, icke förbättras, utan tvärtom försämras, och jag tror icke, att denna försämring uppväges af förmånen att de få bo i kronans hus.

Vidare och framför allt har jag påpekat, att den löneförmån, som skulle ligga i ökad inqvarteringsersättning, kommer för en stor del att finnas blott på papperet, ty de gå miste om den, så snart de flytta in i kronans hus, hvilket ju framdeles kommer att blifva fallet med dem alla.

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.
(Forts.)

Vidare yttrade här en ärad talare, att det vore oegentligt att lemna ersättning åt personer för den tid de icke arbetade. Detta yttrande har redan blifvit så kraftigt bemött af friherre Ericson, att derom icke är mycket att vidare säga. De skola ju städse stå till disposition. Är en officer intresserad af sin uppgift, har han att följa med en vidlyftig litteratur och är upptagen med krigsspel och sådant, så att han har sysselsättning i och för sin tjänst så godt som hvarje dag. Och då man dessutom tager ifrån såväl officerarne som underofficerarne möjligheten att sysselsätta sig med civila uppdrag, kommer deras håg helt naturligt att allt mer och mer vända sig åt det militära hållet och de komma att allt mer och mer söka skaffa sig den för deras kall nödiga utbildningen. Det anses väl heller i allmänhet hvarken lämpligt eller rätt, att om någon för en längre, fortgående tidsperiod fast anställer en annan i sitt arbete, han helt plötsligt under vissa mellantider lemnar honom så godt som på bar backe och allenast säger till honom: nu har jag icke vidare användning för eder för någon tid; nu får ni gifva eder i väg. Men detta är just hvad utskottet nu föreslår, att staten skulle göra. Den halfva dagaföningen skulle vidare allenast träda i stället för de hittills varande tjänstgöringspenningarne, som befälet haft just såsom ersättning för att de skulle hålla sig beredda att när som helst på kallelse inträda i tjänstgöring. Talarren på hallandsbänken sade, om jag förstod honom rätt, att den, som icke varit med om att rösta för den nya arméorganisationen, den kunde också med lugnt samvete rösta mot löne regleringen. Jag har en annan uppfattning af denna sak. Jag röstade icke för denna härorganisation, men jag anser för min del, att när vid förra riksdagen det oaktadt grunden lades till en ny härorganisation, är det allas vår skyldighet att söka på denna grund uppbygga en så solid och monumental byggnad som möjligt och icke allenast ett tillfälligt skjul, som icke lemnar skydd för stormen och ovädret när de en gång komma. Och en af de väsentligaste hörnstenarne i denna byggnad är en rättvis löne reglering för befälet.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag skall be att få gifva en liten förklaring deröfver, att jag för en stund sedan instämde med herr Carl Persson i Stallerhult. Jag är icke i själ och hjerta af den meningen, att man bör såsom statsutskottet endast tänka på sparsamhet. Nej, jag instämde därför, att jag trodde, att jag på detta sätt skulle bidra dertill, att man skall kunna få preusseriet fullständigt så fort som möjligt och således snarare få börja en reaktion. Att tänka sig en omvändelse nu är ej möjligt. Det skall aldrig falla mig in att verkligen vara med på ett system, der man på alla sätt söker gynna de högre i samhället på de

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

lägres bekostnad. Det har börjats med förslag om 10 öres dagaflöning till de värnpligtige och det fortsattes nu med förhöjda löner högre och högre uppåt.

(Forts.)

Herr Odqvist: I och med det att vi fingo ny härordning, förutsåg hvar och en, att dermed förutsattes en löneförhöjning för befålet. Det var därför icke oväntadt, att regeringen detta ar kommit in till Riksdagen med förslag i ämnet.

Hvad nu aflöningsformerna beträffar, äro ju dessa i det kongl. förslaget innefattade i 5 olika afdelningar, nemligen aflöning, tjänstgöringspenningar, inqvarteringsersättning, förhöjd dagaflöning och slutligen half dagaflöning. Detta anser jag vara att försvåra en lönereglering, hvilket icke varit nödvändigt, då mera tillfredsställande sätt att lösa frågan kan tänkas.

Angående de tre första aflöningsformer, som jag nämnde, har utskottet anslutit sig till Kongl. Maj:ts förslag. Af de andra tilltalar mig verkligen förslaget om half dagaflöning mest, och det är icke utan, att jag i någon mån sympatiserar med detsamma. Derigenom skulle underbefålet och de lägst aflönade tjänstemännen få en bättre ställning, i synnerhet underbefålet. Den förhöjda dagaflöningen anser jag deremot icke för närvarande böra beviljas. Det är väl icke alldeles så, som en del talare här påstått, att den förhöjda dagaflöningen skulle vara oundviklig. därför att de tjänstgörande officerarne vid uttryckning till lägerplatserna samt vid fält- och fälttjänstövningar nödgades bryta som man säger hushåll. Atminstone är detta icke förhållandet med subalternofficerare, af hvilka de flesta icke äro gifta, och de högre aflönade tjänstemännen anser jag hafva tillräckligt förut, så att de icke skulle behöfva 50 procent förhöjning, hvilket väl för en officer af generalpersonens rang skulle medföra en dagaflöning af 10 kronor 50 öre i stället för 7 kronor.

Herr Pantzarhielm nämnde något rörande inqvarteringsersättningen. Jag vill minnas, att herr Persson i Stallerhult tydligt och klart vederlade hans framställning i det afseendet. Men för min del vill jag påstå, att den inqvartering, som underofficerarne få inom kasernväggarne, väl är en fördel af betydligt värde.

Hvad beträffar den värde representantens på stockholmsbänken beräkningar rörande de olika aflöningsförhöjningarna för officerare och underofficerare, uttryckta i procent, tog han väl icke i betraktande, att underofficerarne två gånger redan och senast förlidet är fått lönetillägg, så att den beräkningen borde medtagits vid kalkyleringen för officerarne, som i år fått lönetillägg eller skulle få det enligt Riksdagens beslut. Enligt mitt förmenande blir det en fördel för officerare af alla grader och äfven alla underofficerare, att då lönerna väsentligen förhöjts, blifva också pensionsförhållandena väsentligen förbättrade. Det är dock icke obetydligt t. ex. för en kapten att få pensionen förhöjd med 480 kronor, då han får gå ifrån tjänsten vid 50 års ålder. Han är då, tycker jag, i sina bästa år och bör kunna få sysselsättning på annat sätt.

Ja, för min del skulle jag egentligen icke hafva något emot att biträda ett sådant förslag som det af kapten Pantzarhielm framställda, men jag anser ändå, att under öfvergångstiden, som slutar 6 år härefter, borde kunna anstå med den lönetillökning, som kallas för half dagaflöning.

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.
(Forts.)

Jag vill därför för min del bedja att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Olsson i Fläsbro: Herr talman. Jag har bidragit till det slut, hvartill statsutskottet kommit i denna punkt, och jag har därvid ansett, att afprutningarna på Kongl. Maj:ts förslag hvarken äro för stora eller för många. Officerarnes löneförmåner blifva i alla fall betydligt större än de förut äro. Herr Carl Persson har för en stund sedan alldeles tydligt visat detta, och herrarne torde af mycket naturliga skäl ursäktat mig, om jag i mycket högre grad tror på hans siffror än t. ex. på dem, som företetts af den ärade Trelleborgsrektorn.

Herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet och efter honom en hel rad talare hafva beklagat sig öfver att den föreslagna halfva dagaflöningen strukits. Jag vill liksom herr Carl Persson fråga: är det rimligt, att för befattningsinnehafvare föresla dagaflöning för tid, som de icke använda i statens tjänst? Och jag måste fullständigt instämma med herr Carlheim-Gyllensköld deri, att ett sådant förslag måste betraktas såsom en ny och farlig princip. För öfrigt må väl ihågkommas, att i den mån vår nuvarande härordning hinner tillämpas, kommer också det antal dagar af året, för hvilka dagaflöning icke utgår, att märkbart minskas.

Vidare har utskottet klandrats äfven därför, att det afstyrkt förslaget om förhöjd dagaflöning till här omhandlade löntagare för viss tjänstgöring. Jag tror dock, att utskottets förslag äfven i denna del är fullt befogadt. Den dagaflöning, utskottet föreslår, torde vara fullt lämplig och tillräcklig för all tjänstgöring. Kostnaden för underhåll utom förlägningsorten är visserligen större än inom densamma, det kan nu icke bestridas. Men det beror också på huru man lefver. Med ett någorlunda sparsamt lefnads-sätt bör det enligt mitt förmenande gå alldeles förträffligt med den dagaflöning, utskottet föreslagit. Kongl. Maj:ts förslag med två aflöningsformer pekar också enligt min mening åt alldeles motsatt håll mot det, dit man vill komma, nemligen till enkelhet och reda i aflöningsväsendet.

Herr friherre Ericson, denne kammarens spiritus rector på det militära området, har i mycket varma ordalag talat om militärbefällets tryckta ställning. De militärbaler och andra lysande tillställningar, om hvilka man allt som oftast får läsa i pressen, tyckas emellertid tala ett annat språk. Mot Kongl. Maj:ts fjolårsförslag att tilldela de värnpliktige en dagaflöning af allenast tio öre hade han emellertid, såvidt jag kan minnas, icke något att erinra. En dagaflöning af tio öre är tillräcklig för manskapet,

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

men en dagaflöning af fem kronor för t. ex. en högre befälsperson, anser han uppenbarligen för låg? Eller kanske han numera är med om att öka aflöningen äfven för manskapet? Ja, det få vi se, när 20 punkten i detta betänkande föredrages.

Jag skall emellertid, herr talman, bedja att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Crusebjörn: Herr greve och talman! Mina herrar! Jag vill med anledning af den förda öfverläggningen yttra ännu några ord i föreliggande fråga.

Här har framhållits, att den lönereglering för underofficerarne, som beslöts vid föregående riksdag, skulle vara i flera afseenden otillfredsställande. Och jag erkänner gerna, att det skulle varit önskvärdt, om man kunnat tillgodose dem på ett bättre sätt. Men jag vill fästa uppmärksamheten vid att denna fråga om underofficerarnes löneförmåner var synnerligen svår att lösa, på den grund att dessa löneförmåner voro så vexlande för olika individer, hvilka tjenade under olika förhållanden. Vid den garnisonerade armén var *ett* system, vid den indelta *flera* system. Så t. ex. egde underofficerarne vid indelta kavalleriet större inkomster än underofficerarne vid infanteriet. Vid indelta kavalleriet t. ex. hade de rotelön utöfver hvad de hade vid infanteriet. För att bringa reda och enhet i allt detta måste inträffa, att om den ene blef temligen bra tillgodosedd, hade den andre att beklaga sig öfver en betydligt mindre förmån, ja, kanske i enskilda fall äfven en minskning.

Här har nu emellertid uppgifvits, hvad angår de olika kategorierna underofficerare, en del siffror, som skulle visa, att i allmänhet underofficerarnes löneförmåner genom den då skedda löneregleringen blifvit minskade. Så är dock icke förhållandet. Det beror ju så mycket på hvilka siffror man sammanställer. Jag skall emellertid icke besvära kammaren med att redogöra för den utredning i denna fråga, som återfinnes å sid. 116 och följande sidor i Kongl. Maj:ts proposition till föregående Riksdag. Der finnas jemförande tabeller, som visa, att vid värfvade armén en fanjunkare i Stockholm, som efter dåvarande förhållanden hade 1,843 kronor, fick enligt Kongl. Maj:ts förslag 1,950 kronor. Motsvarande siffror för en sergeant af 1. klassen äro 1,386 kronor och 1,467 kronor 50 öre samt för en sergeant af 2. klassen 1,266 kronor och 1,347 kronor 50 öre. Det var sålunda förhöjningar för alla, men jag medgifver, att dessa förhöjningar voro ganska små.

Vid indelta armén ställa sig nog förhållandena mycket olika allt efter det antal dagar, för hvilka man räknar, att individen inkallas till tjänstgöring.

När man nu emellertid vill bedöma den förhöjning, som underofficerarne genom denna lönereglering fingo i sina inkomster, i jemförelse med den förhöjning, som officerarne nu skulle erhålla, så visar det sig, säger man, att officerarnes förbättring i inkomster

skulle visa vida större procent än underofficerarnes. Ja, det är rätt, men det beror derpå, att officerarnes löner reglerades 1875, och sedan dess har ingen förändring till deras fördel egt rum i afseende på aflöningsförhållandena. Deremot har i underofficerarnes aflöningsförmåner efter 1875 den förbättring ifrågakommit, att de fått en provisorisk förhöjning af dagaflöningen, då de voro i tjänstgöring, hvilket i aflöningshänseende höjde upp dem så, att de redan vid tiden före fjolåret kommit i bättre ställning än officerarne. Om jag vill jemföra procentsiffrorna, bör jag således jemföra aflöningsförmånerna för officerarne från 1875 och till den närvarande tiden med aflöningsförmånerna för underofficerarne från 1875 och till den närvarande tiden. Emellertid vill jag visst icke göra mig till målsman eller försvarare för den knappa inkomst, som tilldelats underofficerarne, utan jag får säga, att det säkerligen skulle vara kärt för hvilken som helst, som står i spetsen för landt-försvaret, om opinionen blefve sådan, att den kräfde en förbättring på ett eller annat sätt i deras aflöningsförmåner, hvilken fråga då nog kommer att omfattas, der den bör, med vederbörligt intresse. Emellertid talades det härom, att Riksdagen skulle hafva begärt af Kongl. Maj:t en ny löneroglering för underofficerare till denna Riksdag. Så har jag icke tolkat Riksdagens skrifvelse. Riksdagen har i denna sin skrifvelse uttalat önskvärdheten af att i samband med ny löneroglering för officerare äfven toges under ompröfning, huruvida icke en ytterligare reglering af underbefällets aflöningsförmåner vore behöflig, *med hänsyn till den olika utbildningstiden för de värnpligtige*. Det var sålunda den omständigheten, att vid det ena vapnet underofficeraren ligger i tjänstgöring hela året om, men vid det andra i allmänhet blott 6 månader, som skulle på något sätt tillgodoses. Det var *detta*, som, enligt hvad jag ansett, Riksdagen begärt i denna skrifvelse; och da kunde man ju icke gå den vägen att för underofficerare, som lågo i 6 månaders tjänstgöring, öka lönerna utöfver hvad de underofficerare fingo, som lågo i tjänstgöring hela året om. Lönerna måste man naturligtvis bibehålla lika, men det är andra, mera tillfälliga löneförbättringar, som skulle i någon mån utjemna olägenheterna.

Ett sätt vore då att återinföra för underofficerarne något slags tjänstgöringspenningar. Och det är egentligen icke något annat man gjort genom att i förslaget införa den halfva dagaflöningen. Man har den fördelen af att sätta dagaflöningen i form af half dagaflöning, att aflöningsättet blir mera smidigt, så att förbättringen tillkommer dem endast i den mån de icke äro inne i full tjänstgöring. Ty då hafva de full dagaflöning. Äro de inne i verklig tjänstgöring med full dagaflöning under 9 månader, få de half dagaflöning blott för de återstående 3 månaderna, o. s. v. Det synes mig vara en mycket lämplig form för att utjemna det förhållande, som Riksdagen begärt skola utjemnas. Riksdagen har begärt samma sak i fråga om officerarne, nemligen att man vid den löneroglering, som skulle verkställas, skulle se till att utjemna

Ang. höjning
af anslaget till
aflönning och
rekrytering.
(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

de ojemnheter, som uppkomme derigenom, att Riksdagen inskränkt den af Kongl. Maj:t föreslagna tjänstgöringstiden för de värnpliktige, hvarigenom det för vissa vapenslag blifvit en väsentligen kortare tid, under hvilken de värnpliktige voro inkallade till tjänstgöring, än för andra vapenslag, och derigenom befälets tjänstgöringstid längre eller kortare.

Nu har här en ärad ledamot af statsutskottet förklarad, att om utskottet icke gått de här uttalade önskningsarna till mötes angående förbättring af underofficerarnes löner, så berodde detta på Kongl. Maj:t, som icke föreslagit någon sådan löneförbättring; utskottet hade resonerat på grundvalen af den uppfattningen, att de voro alldeles tjänstefria under den tid de icke voro inkallade till vapenöfning, och att det skulle vara Kongl. Maj:t, som begagnat uttrycket, att de skulle hafva half dagaflöning, då de icke voro inkallade till tjänstgöring. Så trodde jag icke, att Kongl. Maj:ts framställning skulle tydas. Ty af orden »till tjänstgöring inkommenderad» och af hela sammanhanget, hvaruti uttrycket står, torde tydligen framgå, att här är fråga om den tid, då de icke äro inkallade till *effektiv* tjänstgöring, särskildt vid vapenöfning, då deras tid helt och hållet toges i anspråk för tjänsten. Det synes mig därför vara ett sätt att misstolka uttrycket, hvartill den ärade statsutskottsledamoten gjorde sig skyldig. Ty det är, såsom här redan blifvit upplyst, tydligt, att befälet, äfven då det icke är kommenderadt till möte, har åtskilliga militära sysselsättningar. Kompanicheferna, som enligt det nya härordningsförslaget äro 12 kaptener vid hvarje regemente, skola hålla reda på sina kompanier, sköta kompaniexpeditionen, antaga stamvolontärer, omhänderhafva förvaltningen och arbeta på förberedelser för kompaniernas mobilisering m. m. Det blir därför alltid en sådan tjänstgöring, som hittills egt rum på roten — ungefär sådan. Så länge vi hafva indelningsverket kvar, hafva kompanicheferna naturligen att sköta dessa indelta nummer precis på samma sätt, som hittills skett; och för detta arbete åtnjuter han för närvarande särskilda s. k. tjänstgöringspenningar, som nu skola ersättas med half dagaflöning.

Emellertid gläder det mig, att här i kammaren väckts förslag derom, att kammaren borde förbättra utskottets förslag med hänsyn till löneregleringen och tilldela befälet den halfva dagaflöningen. Det kunde naturligtvis icke annat än i hög grad glädja mig, om kammaren insåge, huru berättigadt utbetalandet af den halfva dagaflöningen verkligen vore. Men detta hindrar icke, att jag ännu en gång måste förklara, att jag icke är öfvertygad om att den förhöjda dagaflöningen vid vissa tillfällen är otillräckligt motiverad. Ty det är ingen här, som har kunnat påstå, att icke officeraren eller underofficeraren — kanske gäller detta mest den sistnämnde —, då han i och för sin tjänst lemnar sitt hem och begifver sig från den ort, der han är förlagd, blir betungad med högst förökade utgifter för tillgodoseende af sitt underhåll. Man har då visserligen försökt att säga, att för de

löjtnanter, som äro ogifta, gör detta detsamma, ty det blir lika dyrt för dem, då de ligga på förläggningssorterna, som när de äro på mötena. Nej, mina herrar, det är det icke, ty äfven löjtnanterna måste nu för tiden söka att inrätta sig på ett förståndigt sätt i sina bostads- eller förläggningssorter. En del af dem lefver i sina hem och betalar kanske ingenting för sitt vivre, men när de komma på mötena, få de nog vidkännas särskilda kostnader. Såsom tordé vara bekant, sluta sig i många småstäder de ogifta löjtnanterna tillsammans med andra unga tjänstemän, som icke bildat familj, och inackordera sig eller hafva gemensamt hushåll. Tro icke herrarne, att det blir en högst väsentlig förhöjning i deras utgifter i veckan för sjelfva underhållet? Vi hafva för öfrigt så stäldt på flere af våra mötesplatser, att vi icke kunna bereda officerarne fri inqvartering, utan de få begagna sig af sina egna hus, som de sjelfva byggt och för hvilka de skuldsatt sig ganska mycket, hvilken skuld de på flere håll hålla på att afbetala. Jag anser emellertid, att denna sak bör afhjelpas så fort som möjligt genom att staten inlöser dessa hus.

När man här vill bedöma beloppet i dess helhet af den aflöning, som skulle tillkomma befälet, och dervid gör jembörelser mellan huru förhållandena ställa sig här och i andra länder, kommer man till det resultatet, att den kontanta lönen här skulle i vissa fall blifva högre än annorstädes. Men utom hvad som här blifvit sagdt, nemligen att förhållandena äro så olika i olika länder och anspråken på individen större i det ena landet än i det andra etc., vill jag nämna, att i nästan alla länder, i Tyskland, Österrike, Danmark m. fl., åtnjuta befälet högst väsentliga förmåner på annat sätt. I allmänhet åtnjuta sålunda officerarne der förmånen att få sina kläder sydda på regementenas skrädderier, och de få köpa tyg för ett mycket moderat pris. Staten uppköper kläde och lemnar dem det, utan att dervid någon vinst är beräknad. Vidare äro i garnisonsorterna för officerare och underofficerare anordnade s. k. messer, och dessa messer tillgodoser staten med anslag, på det att det skall ställa sig billigt i dessa messer. På somliga ställen få vederbörande betala ett visst pris, och staten ordnar hela mathållningen. Man söker således att så mycket som möjligt underlätta lefnadskostnaderna för dem, som vilja begagna sig af dessa förmåner. Nästan öfverallt i de flesta europeiska länder åker armébefälet äfven på privata resor för half afgift på alla jernvägar, såväl statens som de enskilda. Detta ingår, tror jag, i dessa senares koncession. Och för öfrigt har det blifvit en allmän uppfattning i en del länder, att befälet får för half entréavgift tillträde till en del nöjeslokaler o. s. v. Man måste noga känna de på hvarje ort rådande förhållandena för att kunna bedöma den jembörelse, som här blifvit gjord.

En annan sak, som jag vill taga upp till besvarande, innan jag afslutar mitt anförande, är den invändningen, som gjorts beträffande den förhöjda dagaflöningen, vid vissa tillfällen, nemligen att den skulle kunna föranleda missbruk, i det att Kongl. Maj:t

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.
(Forts.)

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.*
(Forts.)

kunde anordna öfningar utanför garnisonsorten i sådan utsträckning, att det kunde blifva högst kånbara utgifter för att tillgodose den förhöjda dagaflöningen. Derpå vill jag svara, att allting måste ordnas efter en viss plan. I de handlingar, som ligga till grund för beräkandet af ifrågavarande anslag, är tydligen angifvet, huru många dagar man beräknat, att hvarje truppförband skall ligga utanför sin garnisonsort i och för fälttjenstgöring, och sedan har man med ledning af dessa uppgifter gjort upp en anslagspost, hvilken pröfvas af Riksdagen. Om nu Riksdagen bestämt, huru stort belopp för hvarje fall skall utgå till förhöjda dagaflöningar, kan Kongl. Maj:t icke ordna öfningarna så, att detta belopp öfverskrides, med mindre än att Kongl. Maj:t kommer på balans, och den balansen antar jag, att Riksdagen icke vill fylla. Riksdagen har ju sålunda äfven denna fråga i sin hand.

På grund af hvad jag nu anfört anser jag mig fortfarande böra beklaga, om icke Riksdagen skulle äfven med afseende på den förhöjda dagaflöningen vilja tillgodose armébefälet.

Herr Ernst Carlson: Herr talman! Det ligger i sakens natur — och den här förda diskussionen bekräftar det — att frågan om en ny aflöningsstat för arméns officerare och deras vederlikar är en särdeles svårlöst och invecklad fråga. Det ligger i sakens natur, därför att det här gäller icke blott att ersätta ett i vissa afseenden mer än tvåhundraårigt system med ett nytt, utan äfven att genomföra enkelhet och likformighet mellan flere olikartade specialstater, samt derjemte åstadkomma en i förhållande till den förra året beslutade förlängda tjänstetiden afmått löneförbättring.

Man kan också tänka sig frågan löst på flera sätt: så som Kongl. Maj:t föreslagit, så som motionärerna antydt eller på ännu andra sätt, och man kan tvista åtskilligt om hvilket af dessa aflöningsätt bör få företräde. Men så mycket synes mig dock framgå både af den af Kongl. Maj:t förebragta utredningen och af det meningsutbyte, som här egt rum, att det kongl. förslaget utgör ett viktigt framsteg och innebär ett väl genomtänkt system, som i flere afseenden ganska smidigt låter anpassa sig till olika tider och förhållanden. Detta har också vunnit erkännande hos statsutskottet, som i fråga om såväl lön som dagaflöning för aktiv tjänst till alla delar biträdt Kongl. Maj:ts förslag och icke lyssnat till motionärernas framställningar. Det torde också böra medgifvas, att för den del af armén, som är ständigt garnisonerad, det föreliggande förslaget, äfven i den form det är tillstyrkt af utskottet, innebär en väsentlig förbättring.

Deremot anser jag, att man, såsom redan från flere håll under diskussionen yttrats, kan hysa berättigade tvifvelsmål, huruvida den strykning af halfva dagaflöningen för befäl och underbefäl under tiden mellan de aktiva tjänstgöringsperioderna, som af statsutskottet vidtagits med hänsyn till de endast under vissa delar af året tjänstgörande trupperna, kan anses vara med full billighet och rättvisa öfverensstämmande. Fastmer torde kunna påstås, att denna

strykning rubbar jemnvigten i lönestaten, så att särskildt underbefälet och subalternofficerarne blifva lidande och icke få tillräcklig aflöning i förhållande till hvad man af dem fordrar. Statsutskottet har också i sjelfva verket haft kännning af någonting sådant och därför sväfvat på målet beträffande underbefälet. Det heter nemligen på sidan 26 i det nu föredragna utlåtandet: »Hvad underofficerarne beträffar, vill utskottet icke förneka, att skäl kunna förefinnas för att, sasom nämnde motionär — herr Carlheim-Gyllensköld — föreslagit, i stället för den halfva dagaflöningen, bereda dem höjning i aflöningsförmånerna på annat sätt, men har utskottet dock icke ansett det lämpligt att af sådan anledning nu ifrågasätta en ändring i de fasta aflöningsbeloppen, hvilka äro afvägda i visst förhållande till öfriga befattningshafvandes lönevilkor.»

Statsutskottet har sålunda erkänt, att en tillökning i underbefälets löneförmåner är af behovvet påkallad, men har funnit, att en ändring af de fasta aflöningsbeloppen *icke nu* bör ifrågasättas. Hvarför icke nu? Det synes eljest, som om tiden skulle vara inne *just nu*, då de hittillsvarande tjänstgöringspenningarna och andra tillfälliga löneförmåner indragas, medan å andra sidan tjänstgöringstiden betydligt ökas och utsigterna att under tiden mellan tjänstgöringsperioderna finna aflönad civil sysselsättning väsentligen minskas eller i många fall rent af omöjliggöras. Nej, hindret att nu något i saken åtgöra sticker naturligtvis deruti, att utskottet, som icke kunnat förneka, att ett verkligt behof här föreligger, icke velat slå in på den af Kongl. Maj:t anvisade utvägen och ej heller kunnat hitta på någon annan.

Jag skall icke ingå på frågan om den höjda dagaflöningen vid tjänstgöring utom garnisonsorten; derom kan ju tvistas. Herr statsrådet och chefen för landt försvarsdepartementet har visserligen nyss anfört åtskilliga skäl, hvarför en sådan förhöjning skulle vara af behovvet påkallad, skäl, som i flera afseenden synas talande. Men denna fråga torde dock böra närmare prövas och kan därför lämpligen anstå.

Med den halfva dagaflöningen under semestertiden eger deremot ett annat förhållande rum. Det har här af flere talare sagts, att det icke vore rimligt att ifrågasätta någon dagaflöning, låt vara en half sådan, för en tid som icke alls användes i statens tjänst. Ja, det må medgifvas, i den händelse man fäster sig utslutande vid *namnet*, som kunde vara bättre valdt. Men ser man till realiteten eller den omständigheten att ifrågavarande personer äfven under ledigheten äro disponibla och skyldige att på kallelse rycka in i tjänst samt att statsanställningen hindrar dem att under tiden mellan de aktiva tjänstgöringsperioderna idka annan näring, hvaraf de kunna hemta ett välbehöfligt tillägg till sina inkomster, ställer sig saken på annat sätt. Man måste nemligen i anledning häraf betrakta den halfva dagaflöningen under semester-tiden såsom en integrerande del af lönesystemet.

För mig framställer sig såsom den väsentligaste betänkligheten i denna sak, att det på grund af eljest otillräckliga löneförmåner, särskildt för underbefälet och, sasom jag tror, äfven för sub-

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

alternofficerarne, snart nog kunde visa sig svårt, ja kanske omöjligt, att få tillgång på verkligt dugliga krafter, som befundes viliga att egna sig åt den militära banan. Sådant vore ödesdigert för en armé i allmänhet och skulle blifva särskildt olyckligt vid närvarande tidpunkt, då vi stå inför en genomgripande omorganisation, och då nya, i flere afseenden vidgade uppgifter skola tillfalla befäl och underbefäl. När nu landets värnpligtiga ungdom under betydligt längre tid än förut — inom en icke aflägsen framtid 8 och i vissa fall till och med 12 månader af året — skall inkallas under fanorna, ligger det i sanning stor vigt uppå, att de, som skola handleda denna ungdom, äro dugligt, humant, väl utbildadt, för sitt kall intresserad och tillräckligt aflönadt folk.

Under sådana förhållanden håller jag före, att det icke vore klokt att alltför njugett tillmäta löneförmånerna för befälet i allmänhet och särskildt för underbefälet. Jag delar deras mening, som befara, att man derigenom lätt kunde raka in på ett system, som till militäryrket endast lockade rika ynglingar, hvilka glädde sig åt titeln och uniformsrocken, eller sådana mindre begåfvade, som icke kunde komma fram på andra banor. En dylik fara ligger onekligen nära till hands, och man behöfver i afseende härå icke alls häntyda på att vissa samhällsklasser skulle komma att befolka militärbanan. Ty det är helt naturligt, att de goda krafterna, hvilken samhällsklass de än tillhöra, skola vända sig bort från ett håll, der dåliga ekonomiska utsigter bjudas.

Vill man åter göra besparingar, tror jag nog, att andra och lämpligare tillfällen till sådana kunna påvisas såväl på fjerde som på femte hufvudtiteln, och jag vill gerna vara med derom. Men att söka spara just när det är fråga om det levande försvaret, då det gäller en så ömtålig sak som handledningen af landets värnpligtiga ungdom, det menar jag vore ett mindre väl valdt tillfälle. Jag anser för öfrigt, att Riksdagen i detta afseende måste, såsom här förut blifvit uttaladt, taga fulla konsekvensen af sitt förra året fattade beslut och i rent folkligt intresse offra något för att värnpligtstanken, när den skall bringas till verkställighet, också måtte blifva på ett rationellt sätt genomförd.

På grund af hvad jag anfört skall jag, herr talman, särskildt med hänsyn till nödvändigheten af att aflöningen för underbefäl och subalternofficerare ej må blifva för knapp och på det att nivån för befälets duglighet i allmänhet under öfvergångstiden icke måtte sänkas, tillåta mig att yrka bifall till det af herr Pantzarhielm under öfverläggningen framställda förslaget.

Herr Pantzarhielm: Herr talman! De tabeller angående underofficerarnes aflöningsförhållanden, som nyss återropades från statsrådsbänken, voro naturligtvis tillgängliga under utskottets förhandlingar i fjol, men jag vill minnas — och jag tror icke, att jag tager miste — att man af dessa tabeller icke får någon klar bild af de verkliga förhållandena, ty i tabellerna voro icke upptagna hvarken det under föregående år utgående dyrtidstillägget

eller de tillfälliga löneförbättringar, af hvilka underofficerarne voro i åtnjutande.

En talare på gefleborgsbänken sade, att, derigenom att man gafve half dagaflöning åt dem, som icke läge i tjänstgöring, skulle man tillämpa en ny princip. Nej, mina herrar, jag tror icke, att så är förhållandet. Vid våra skolor och vid våra universitet hafva lärarne en ledighet af omkring 4 månader om året, utan att man sätter i fråga att under denna tid göra något slags afdrag på aflöningen. Det är en princip, som redan länge tillämpats, och som äfven nu skulle tillämpas, att de personer, som hafva en viss uppgift och skyldighet att uteslutande egna sin tid deråt, skola, äfven under den tid de icke effektivt disponeras, hafva ersättning. Denna ersättning har man i förevarande fall ansett böra utgå i form af half dagaflöning.

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.
(Forts.)

Det sades från hallandsbänken, att den halfva dagaflöningen vore ungefär detsamma, som om riksdagsmännen skulle hafva 5 kronor om dagen under den tid, då de icke äro närvarande vid Riksdagen. Jag tror för min del, att, om den ärade talaren tänker litet närmare på saken, han nog skall finna, att hans jemförelse var betydligt haltande.

Jag vill icke vidare inlåta mig på den saken, utan endast säga, att, om vi skola tala om Riksdagen och riksdagsmännens arfvoden och här göra en jemförelse, skulle jag snarare vara böjd för den konsekvensen, att man bör göra ett afdrag på dagaflöningen för dessa 14 dagars påskferier, som herrarne godtyckligt taga sig, midt under pågående, brådsakande riksdagsarbete.

Herr vice talmannen Swartling: Jag skall icke onödigtvis förlänga den redan nog långa öfverläggningen. Jag vill endast — och detta särskildt med anledning af det, enligt min tanke, synnerligen öfvertygande och bevisande anförande, som general Ericson hade — yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Persson i Stallerhult: Twisten rör sig egentligen om de två punkterna: half dagaflöning under icke-tjänstgöring och 1½ dagaflöning under tjänstgöring utom garnisonsorten. Några hafva framhållit, att den, som icke är upptagen af sin tjänstgöring, icke skall hafva dagaflöning, under det att andra påstå, att det finnes en tjänstgöring i mindre grad, för hvilken en mindre dagaflöning bör utgå; och det påstås, att officerarne — jag håller mig till dem — hafva arbete på roten, som det heter, och att det är för detta som den halfva dagaflöningen skall utgå. I samma andetag säger man, att, då officerarne äro hindrade af detta arbete på roten, är det icke möjligt, att de kunna åtaga sig något privat uppdrag. Men förr kunde officerarne egna sig åt privat arbete och derigenom intjena en lönefyllnad.

Huru detta hänger ihop, kan jag för min del icke fatta. På den tiden, då infanteriregementena voro fullständigt uppsatta —

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

(Forts.)

de komma ju att minskas år efter år — var det alldeles naturligt, att det måste vara mera och trägnare arbete på roten, än som kommer att finnas med mindre manskap. Men detta trägna arbete på roten hindrade icke, att de åtog sig privat arbete. Huru skall då det mindre arbetet kunna hindra dem att under 219 dagar åtaga sig något privat arbete, som skulle kunna motsvara den halfva dagaflöningen? Under förfluten tid, då arbetet på roten var trägnare, kunde det hända, att en ordinarie kapten af första klassen kunde vara stadsingeniör, justerare af mått och vikt, syssloman vid lasarett och kurhus o. s. v. När man tänker på de privata uppdrag, som dessa ordinarie effektiva officerare då hade, huru kan man då påstå, att det hädanefter icke blir möjligt för dem att åtaga sig något privat arbete, då arbetet på roten blir mindre? Jag får säga, att den, som under 219 dagar af 365 icke gör någonting, han är icke en praktisk man. Ja, jag vågar säga, han är näppeligen i farans stund en duglig officer heller.

En talare från samma län som jag påstod, att, om det vore fråga om reduktion på något annat håll, skulle han vara med derom. Ja, må den talaren föreslå en nedsättning på annat håll; jag skall vara den förste att instämma med honom. Ingen är så kompetent som han att välja klasser och siffror, som äro lämpliga att begära en reduktion på. Och jag skall understödja honom.

Sedan kommer jag till underofficerarne, som man så mycket ömmar för. Här har det varit en tvist, huruvida fjolårets beslut var en förmån för underofficerarne eller icke. Jag har fått tabellen för i fjol, som framlades af Kongl. Maj:t. Jag vill nu icke tala om de underofficerare, som hafva daglig tjänstgöring hela året, ty dem berör hvarken fjolårets beslut eller föreliggande förslag; utan jag fäster mig endast vid dem, som icke tjänstgöra hela året om. En sådan fanjunkare vid infanteriet hade förr 720 kronor i lön, som grundlade hans pensionsrätt. Här kommer nu ett förslag om 1,020 kronor, som skola grundlägga pensionsrätt. Att detta är en förmån, kan man väl icke tvista om. Och i jämförelse med fjolårets beslut tillkommer här dagaflöning för hvarje dag, som utöfver 1901 års beslut tages i anspråk för hans tjänstgöring. På samma sätt är det med sergeanterna.

Det har framhållits, att den ordinarie inqvarteringen in natura icke medför någon förmån för den, som deraf kommer i åtnjutande. Det bör kammaren hafva i minnet, till dess de stora byggnadsanslagen — för, snart sagdt, hvarje regemente i vårt land — komma före. När det då blir fråga om att uppföra byggnader till bostäder både för officerare och underofficerare, är det skäl att icke bygga så, att de få inqvartering in natura. Staten skall icke förlora derpå; det är jag viss på.

Gent emot framhållandet af den förmån, som officerarne hafva, att blifva pensionerade vid unga år, har det sagts, att detta icke är någon förmån. Jo, fjolårets beslut har beredt officerarne en förmån i det fallet och det en ganska stor förmån; och med hvad nu är föreslaget blir det en ännu större förmån. Det är att märka,

att det inrättas icke mindre än 45 rullföringsområdesbefälhafvare, och de erhålla, om jag icke minnes orätt, 5 kronor om dagen, d. v. s. 1,500 kronor om året, plus den högre pension, som här är föreslagen som en följd af löneökningen. Det är icke möjligt att säga annat, än att man beredt förmåner för officerarne, som, om man noga granskar saken, uppgå till rätt afsevärda belopp.

För underofficerarne blir det väl äfven en förbättring genom detta förslag. Ty när man kommer till punkten om inqvarteringsersättning, sid. 40, visar det sig, att denna uppgår »för fanjunkare och likstälde i Stockholm och Göteborg från 200 till 300 kronor» — och det är att märka, att jag alltid talar om infanteriet och icke om den garnisonerade armén — samt å annan ort från 150 till 240 kronor, och för sergeanter med vederlikar i Stockholm och Göteborg från 200 till 240 kronor samt å annan ort från 150 till 180 kronor.» Nu är att märka, att det blir en förhöjning äfven i år. Den är obetydlig, det medgifver jag; men den går åt det rätta hållet. Och plockar man på det ena året efter det andra, skall det väl någon gång blifva nog.

Antages ett förslag om förbättring af underofficerarnes dagaflöning, vill jag, att man skall börja med dem, som ligga i så dyra städer som Stockholm; och då vill jag vara med derom. Men ett sådant förslag, som det nu föreliggande, blir icke rättvist; ty förmånen tillkommer dem, som icke behöfva den, under det att de andra blifva tillbakasatta.

Man hade tänkt, att denna halfva dagaflöning skulle tillkomma hela armén, uppifrån och ända ned. Men det gör den icke, utan stannar vid vissa klasser. Och detta motiveras så här: »Det skulle kunna invändas, att enahanda bestämmelser om half och förhöjd dagaflöning borde tillämpas jemväl för manskap. Men enär manskapet, hvars lön blifvit väsentligt höjd och numera, i motsats till den förut vid garnisonerade delen af armén bestämda månadslön, alltid utginge oafkortad, kunde lättare än löntagare af officers- och underofficersklass förskaffa sig tillfällig enskild arbetsförtjenst, ansåge departementschefen, att behof af half dagaflöning för löntagare af manskapsklass ej föreläge.» Nu förhåller det sig väl så, att äfven manskapet måste vara disponibelt, äfven om det icke tjenstgör; det måste vänta på order hvilken dag som helst. Jag tror därför, att manskapet har lika svårt att under ledigheten åtaga sig privata uppdrag, som med säkerhet skola räcka under hela ledigheten. Detta resonement är således lika tillämpligt på manskapet som på underofficerare och officerare, som icke ligga i ständig tjenstgöring. Jag tycker, att, om den *ene* skall hafva betaldt för ett arbete, som han *icke* gör, så skall ock *den andre* hafva det.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr von Friesen: Herr talman! På grund af särskilda omständigheter har jag icke tagit aktiv del i utskottets behandling af detta ärende; och det är särskildt för att gifva detta tillkänna,

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

som jag begärt ordet. Men jag vill då också yttra något i sjelfva saken.

Att med den härordning, som antogs vid förra riksdagen, stora svårigheter skulle möta för en riktig löneroglering, hade jag redan då tillfälle att uttala såsom min åsigt. Det synes mig, att det förslag, som nu från Kongl. Maj:t blifvit framlagdt, är i det stora hela så godt, som det med denna härordning kan vara. Det är endast i *en* punkt, som jag för min del har erinringar att göra; och det är rörande den *förhöjda* dagaflöningen vid tjenstgöring på annan ort än garnisonsorten.

Jag vill icke bestrida, att icke i många fall ur viss synpunkt rättvisan talar för en sådan förhöjd dagaflöning. Men jag anser det mycket ovisst, hvartill godkännandet af denna princip nu skulle komma att leda. Det är sant, som statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet anförde, att Riksdagen alltid kommer att hafva denna sak i sin hand. Men så fort man har godkänt en princip, har man släppt det viktigaste vapnet ifrån sig och har svårt att göra ändring i den saken. Det är ju förhållandet, att det arbete, för hvilket man begär den förhöjda dagaflöningen, det är officerarnes egentliga tjenstgöring, den som särskildt hör till deras anställning. Och anser man, att de för en viss del af arbetet i yrket skola hafva förhöjd aflöning, då har man enligt min uppfattning svårt att beräkna, till hvilka konsekvenser detta kommer att leda. Jag styrkes i denna min uppfattning af en ärad talares på skaraborgsbänken påstående, att det erforderliga anslaget, nu 358,704 kronor, skulle i framtiden komma att minskas; jag har nemligen hört en alldeles motsatt uppfattning uttalas af sakkunniga personer, eller att detta anslag framdeles kommer att ökas. Jag vet icke, hvilket som är rätt, och jag tror, att med det läge, hvaruti frågan om kasernbyggnaderna befinner sig, det är omöjligt att afgöra, hvilken som har rätt. Vi veta icke hvad Riksdagen kommer att besluta i denna fråga. Innan *den* frågan är klar och innan vi kunna närmare precisera, hvad vi mena med ett beslut sådant som det nu ifrågasatta, tror jag, att det är omöjligt att säga det.

Deremot kan jag icke ställa mig i princip afvisande gent emot den halfva aflöningen under den tid, då frihet från tjenstgöring förekommer. Det har nu blifvit ett i hög grad ändradt förhållande mot hvad det förut varit med militärers tjensteställning. Förut hafva de haft den ojemförligt största delen af året ledig, hvarunder de naturligen alltid haft någon annan sysselsättning än den militära och derpå haft förtjenst. För närvarande är det visserligen också en rätt afsevärd del af året, hvarunder de äro fria från tjenstgöring, men friheten är vida kortare än förr, och man bör dessutom erinra sig, att denna tid af året icke ligger i ett sammanhang. utan är söndersplittrad, hvilket i hög grad försvårar emottagande af någon särskild befattning, så mycket mera som denna ledighetstid kommer allt mer och mer att förminskas, i den mån den nyantagna härordningen kommer att i vidsträcktare grad vinna tillämpning. Den summa, hvartill denna halfva dagaflöning skulle

uppgå, 606,864 kronor 50 öre, kunna vi med säkerhet förutse kommer att i framtiden minskas.

Jag instämmer uti hvad flera talare, hvilka stå på samma sida som jag, yttrat, nemligen att det förhållande, att denna dagaflöning, d. v. s. tjänstgöringspenningarna, åtnjutes under semester, ingalunda är något för oss främmande, utan tvärtom är det just karakteriserande för semester, att tjänstgöringspenningar derunder få åtnjutas, oaktadt tjänstgöring icke eger rum. *Här* är visserligen semestern oproportionerligt lång, men därför utgår icke heller dagaflöningen med hela sitt belopp, utan endast med hälften.

Nu hade det visserligen funnits ett annat sätt att ordna dessa löneförhållanden, nemligen att bestämma lönerna så högt, att officerarne kunde reda sig på dem utan att erhålla någon dagaflöning alls under fritiden, men då hade man icke tagit hänsyn till, att, när den nya härordningens tillämpning vunnit större omfattning, dessa löner skulle komma att blifva för höga, enär officerarne då skulle under större antal dagar erhålla den nu förhöjda normala dagaflöningen.

Det synes mig således, att hvad Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagit, nemligen rätt till half aflöning under fritid, är ett godt sätt att lämna sig efter för handen varande förhållanden.

Med afseende å detta belopp, 606,864 kronor 50 öre, för hvars beviljande jag anser talande skäl föreligga, *vet* man, att en *minskning* kommer att inträda. Deremot anser jag den för beredande af förhöjd dagaflöning under viss tjänstgöring erforderliga summan, 358,704 kronor, mycket oviss, alldenstund, med kasernfrågans nuvarande läge och då man icke heller kan redogöra för, i hvilka fall den föreslagna med 50 % förhöjda dagaflöningen skulle komma att tillämpas, ingen kan om densamma med bestämdhet yttra sig.

Mycket synes mig således tala för herr Pantzarhielms förslag. Man kan visserligen anse, att genom detsammans antagande man icke tillräckligt tillmötesgår sparsamhetsönskningarna, men ser man frågan praktiskt, gäller det att, då vi nu i alla händelser stå inför en gemensam votering, afgöra, huru man bäst kan tillmötesgå dessa önskingar genom att antaga utskottets eller herr Pantzarhielms förslag.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Vestra Nöbbelöf, *Henricson* och *Andersson* i Bråborg.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag vill gifva mitt stora erkännande åt de förenklingar, som Kongl. Maj:t föreslagit beträffande officerskårens aflöning, om än jag icke kan följa Kongl. Maj:ts regering i de olika fallen. Emellertid vare det långt ifrån, att jag skulle vilja missbruka denna sena timme med att återopa några siffror. Jag vill endast i mycket allmänna drag fästa mig vid några synpunkter.

Jag har under diskussionens lopp kommit att reflektera deröfver, att det icke är så underligt, om man vid Riksdagen mötes

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

af sådana förslag från Kongl. Maj:ts sida som detta, när man nemligen kan från män bland oss här i kammaren få höra något sådant, som i dag blifvit uttaladt af en högt ärad talare på östgötabänken — jag syftar på herr Hjelmérus. Han sade, att han var mycket missnöjd med den aflöning, som bestods underofficerskåren, och han motiverade detta sitt missnöje med att anställa en jemförelse mellan denna och de aflöningsbelopp, hvarmed fanjunkare och sergeanter voro aflönade under indelningsverkets tid, då dessa underofficerare hade boställen. Om jag rätt uppfattade hans siffror, så sade han, att fanjunkare då voro aflönade med 4,000 till 6,000 kronor och sergeanter med 1,500 till 2,000 kronor, d. v. s. endast med den modifikation i mitt uttryck, att de åtnjöto denna aflöning i form af arrenden för sina respektive boställen. — Jag föreställer mig, att det är nästan omöjligt att följa vare sig herr Hjelmérus eller någon annan, som vill resonera på ett likartadt sätt, ty om, såsom jag förmodar, herr Hjelmérus förutsätter, att det icke skulle blifva endast fanjunkare och sergeanter, som skulle få en så fördelaktig ställning, utan att detta proportionsvis skulle gälla äfven hela officerskåren, skulle ett sådant aflöningssystem sannerligen blifva så dyrt, att jag föreställer mig, att äfven herr Hjelmérus skulle rygga tillbaka för ett sådant.

Det har af två talare nämnts, att de visserligen icke klandrade utskottet för den besparing, som utskottet i detta fall föreslagit, men, sade de, i *detta speciella fall* vilja vi icke vara med om att spara. — En ärad talare på göteborgsbänken sade: *just här*, då det gäller det lefvande försvaret, vill jag *icke* vara med om den besparing, som utskottet föreslagit, och general Ericson yttrade: jag vill gerna vara med om att spara på statens medel, men att just spara i *denna* punkt, som är den ömtaligaste på hela fjerde hufvudtiteln, *det* kan jag icke vara med om.

Jag kan icke underlåta att uttrycka min förvåning deröfver, att i hvarje fall, då man vill försöka sig på att föreslå en åtgärd, som kunda leda till någon besparing, mötes man ideligen af detta skäl: *här* går det icke an att spara; man må gerna spara på hvilket annat håll som helst, men *icke* på *detta*. Med den öppenhet, som är ett karakteriserande drag hos general Ericson, tillstod han: jag är icke säker på, om jag kan vara med om att spara på någon annan punkt under denna hufvudtitel heller. men jag vill säga ifrån, att *här* kan jag icke vara med om att spara, ty *denna* punkt är den ömtaligaste af alla.

Samme ärade talare uttalade nog sanna ord, när han sade, att han förstod hvad som varit en genomgående tanke hos statsutskottets ledamöter från denna kammare, då de föreslogo en jemkning uti Kongl. Maj:ts förslag. Det var den nya härordningen, som fört så mycket med sig; det var konsekvenserna af den, som gjorde att man tänkte på, om man icke i hvarje särskildt fall skulle kunna försöka att göra alla möjliga besparingar, som kunde stå en till buds. Jag tror visserligen, att general Ericson hade rätt, då han yttrade detta, men beklagligtvis måste man säga, att

huru mycket man än har sin uppmärksamhet fäst på detta förhållande, lärer det näppeligen lyckas hvarken statsutskottets nuvarande eller blifvande ledamöter att föreslå något, som kan leda till någon sparsamhetsåtgärd, så länge Kongl. Maj:t förfar på ett sätt, hvars följder äfven här visa sig.

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.

(Forts.)

Det heter i svensk grundlag, att svenska folket eger att sig sjelft beskatta, och detta har ingått såsom en lefvande tro hos det svenska folket. Men huru mycket blir icke denna beskattningsrätt kringskuren och annullerad, när stora och vidtomfattande förslag framställas, såsom t. ex. förslag att på ett nytt sätt och delvis nya grunder ordna landets härordning, men i sådana förslag icke inrymmas så viktiga detaljer, som aflöningen åt landets officerskår. Det skulle äfven kunna påvisas flera andra exempel, såsom kasernbyggnadsfrågan, som förestår att afgöra med anledning af Riksdagens sistlidet år fattade beslut i försvarsfrågan. Redan de första kostnadsberäkningarna för dessa kasernbyggnader verkade på oss litet hvar mycket afskräckande. De lära dock ty värr icke hafva orätt, som tro, att dessa beräkningar icke voro tillräckligt höga, ty det lärer förhålla sig så, att sedermera verkställda kontrollräkningar gifva vid handen, att representationen bör vara beredd på att ytterligare kostnader kräfas utöfver hvad som erfordrades enligt de beräkningar, som företeddes i fjol.

Det vore önskvärdt, att framtiden finge i detta afseende gå bättre förhållanden till mötes, ty säkert är, att, om det skall fortgå på samma sätt, som under en längre tid varit förhållandet, Riksdagen inledes den ena gången efter den andra att fatta beslut, hvilka icke leda till frågars slutliga lösning, utan medföra sådana konsekvenser, hvilka kanske flertalet icke ens tänkt sig. Att ett sådant förfaringssätt i längden skall blifva outhärdligt, det behöfver jag icke nämna, ty det står ju klart för en hvar af oss.

Jag tror, att kammaren med afseende å den föreliggande frågan kan hafva lika goda skäl att bifalla hvad statsutskottet här föreslagit som att bifalla hvad herr Pantzarhielm föreslagit.

Den talare som yttrade sig här näst före mig, nämnde under sitt anförande, att det vore farligt att godkänna denna nya princip, ty sedan man en gång gjort det, hade man lemnat ifrån sig sitt bästa vapen. Jag ber att till fullo få instämna med den ärade talaren härutinnan och jag tror att det kan vara desto betänkligare att bifalla herr Pantzarhielms förslag, som man derigenom godkänner principen att gifva dagaflöning för tid då tjänstgöring icke eger rum. Man kan icke påvisa att något dylikt förekommit hittills, annat än i det af general Ericson här papekade vid flottan förekommande fallet.

Men om kammaren i dag godkänner vare sig Kongl. Maj:ts eller herr Pantzarhielms förslag, har kammaren dermed också godkänt den principen, att dagaflöning kan utbetalas till officerare och underofficerare äfven för den tid då de icke varit i tjänstgöring — kanske detta skäl kan få anses vara användbart såsom stöd för utskottets uppfattning i denna fråga.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)

Friherre Ericson: Herr talman! Mina herrar! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af en talare på stockholmsbänken, hvilket yttrande här blifvit upprepadt af den siste ärade talaren. Talaren på stockholmsbänken hade ingenting särskildt att anföra mot den förhöjda dagaflöningen, men han sade, att om man accepterade denna princip har man ock derigenom släppt ifrån sig det viktigaste vapnet. Men såsom den siste talaren sade, är denna princip redan accepterad, i det att den nemligen länge tillämpats vid flottan. Den har nu vid flottan visat sig vara särdeles användbar för att på lämpligt sätt kunna jemka aflöningen efter de olika tjenstgöringsförhållandena. Förslaget innebär således ingenting annat än att öfverflytta en princip från flottan, der densamma redan fått hemul och visat sig vara tillfredsställande, till armén.

Den ärade talaren på stockholmsbänken hyste emellertid betänkligheter mot den förhöjda dagaflöningen och uttalade, att denna gjorde det hela något ovisst till följd af kasernbyggnadernas placering. Men hvar helst kasernbyggnaderna komma att uppföras, vare sig det blir på mötesplatserna eller i städerna, så komma naturligtvis regementena att förläggas der, hvarest kasernbyggnaderna äro uppförda. Så snart vi således kommit derhän, att öfningarne förläggas till de platser der kasernbyggnaderna finnas, kommer i och med detsamma denna förhöjda dagaflöning att i afsevärd mån minskas, hvilket jag också tillät mig att påpeka, då jag förra gången hade ordet. Likaledes må ånyo här framhållas, att denna förhöjda dagaflöning skulle blifva ett väl behöfligt understöd och en god hjälp för officerarne och underofficerarne, under den i ekonomiskt afseende så kritiska öfvergångsperioden, då de skola lemna de gamla förhållandena och vänja sig vid de nya, som då komma att inträda. Jag ber eder beakta, mina herrar, att detta lilla understöd, denna lilla förstärkning i ekonomiskt afseende är mer än väl behöflig för dessa militära tjenstemän just under den kritiska öfvergångsperioden. Om ni viljen taga hänsende till denna omständighet, så fasthåller jag vid min förhoppning, att denna kammare icke skall helt och hållet ställa sig afvisande mot Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Hjelmérus: Herr talman! Blott ett par ord. — Jag ber att gent emot hr Pehr Pehrson få säga det, att jag i mitt förra anförande yttrade, att det kan finnas sergeantsboställen, som kunna gifva en inkomst af 1,500 à 2,000 kronor, men dermed har jag icke sagt, att alla dylika boställen skulle gifva lika hög afkastning; det var tydligt att jag i mitt anförande velat framhålla de bästa. Då jag sade, att det vid skånska husarregementet och skånska dragonregementet finnes fanjunkareboställen, som gifvo 4,000 kronor i inkomst — ett till och med 6,000 — har jag dermed icke sagt, att hvarje fanjunkareboställe vid dessa regementen gifva lika hög inkomst. Dessutom torde vi böra komma ihåg, att enligt den gamla ordningen hade dessa senare sergenter och fanjunkare äfven sin ordinarie nummerlön.

Då jag nu har ordet, ber jag att gent emot talaren på gelleborgsbänken få invända, att den af honom omnämnda nya och farliga principen att gifva lön åt personer, som icke ligga i tjänstgöring, hvarken är så ny eller farlig, som han tycktes förmena. Han torde blott erinra sig, hurusom t. ex. lärarne vid våra universitet eller lärarne vid elementarläroverken åtnjuta full lön, oaktadt de icke tjänstgöra hela året. Visserligen kan man nu gent emot detta säga, att deras lön icke utgår i form af dagaflöning. Ja, deras aflöning må nu utgå såsom lön eller dagaflöning, det fäster jag mig icke vid, ty det är i alla fall en godtgörelse, som de åtnjuta för sitt arbete, men aldrig har väl någon sagt, att man borde minska deras aflöning, därför att de hafva ferier. Någon kanske nu svarar mig och säger, att dessa lärare måste sköta sina vetenskapliga studier under ferierna, så att de då ingalunda äro sysslösa, men derpå genmäler jag, att äfven militärerna skola på sin lediga tid sysselsätta sig med krigsvetenskapen. För öfrigt vill jag nämna, att äfven andra personer i statens tjänst, såsom t. ex. lokomotivförarne, icke tjänstgöra alla dagar, utan endast vissa dagar och hafva de andra fria; samma förhållande eger rum beträffande konduktörerna. Dessa åtnjuta en viss ersättning i form af fast lön för sitt arbete, men aldrig har det varit tal om, att man skulle nedsätta deras ersättning, därför att de hafva fridagar. Nej, detta är ett helt naturligt förhållande, som förekommer vid ett stort antal tjänster här i landet, men hitintills har det icke ådragit sig något klander.

Jag vill vidare säga, att den ledighet, som officerarne och underofficerarne hädanefter komma att åtnjuta, ingenting annat är i sjelfva verket än tvångsferier, det är en ledighet från tjänstgöring, men ingen ledighet af sådan beskaffenhet, att de derunder kunna grundlägga någon sjelfständig verksamhet. Vid sådant förhållande torde det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att de få den godtgörelse, som Kongl. Maj:t nu föreslagit.

Slutligen vill jag rigta ännu några ord gent emot hr Pehr Pehrson. Han förmenade, att om jag finge föreslå löner för officerare och underofficerare, skulle utgifterna för dessa löner blifva väl dryga. Ja, jag vill erkänna, att jag unnar dessa tjänstemän allt godt, men såsom hr Pehr Pehrson torde erinra sig, sade jag uttryckligen i mitt förra anförande — jag syftade då närmast på underofficerarne och subalternofficerarne — att med tanke på dessas löner kunde man icke undgå att finna, att det här i landet går allt för lätt att få de högre embetsmännens löner höjda, och det går äfven, såsom vi funno i lördags, ganska lätt att få förhöjda löner åt fruntimren, ty då höjde vi lönerna för telegrafister från 1,300 kronor till 1,600 kronor, medan vi i dag nästan icke alls vilja öka aflöningen för dessa lägre militärer. Jag fäster mig då icke vid de få riksdaler, som stå uppförda som dagaflöning, enär dessa kompenseras af kostnaden för uniform och för vistelsen å mötesplatsen, borta från hemmet och familjen.

Ang. höjning af anslaget till aflöning och rekrytering.

(Forts.)

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.

Herr talman! Jag ansluter mig till det af herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet gjorda yrkandet.

(Forts.)

Herr von Friesen: Herr talman! Det har sagts, att denna princip angående förhöjd dagaflöning under viss tjänstgöring redan är tillämplad vid flottan. Ja, det vet jag också, och jag vet äfven, att när särskilda utskottet vid förra riksdagen något synade aflöningsförhållandena vid flottan, det sätt, hvarpå denna princip vid flottan tillämpades, väckte utskottets särskilda uppmärksamhet. Då jag sade, att man icke borde godkänna principen, menade jag naturligtvis, att man icke borde godkänna den i fråga om armén. Har man nemligen det gjort, har man infört denna princip äfven på det området, så har man äfven med afseende å armén släppt vapnen ifrån sig.

En föregående ärad talare, friherre Ericson, hade för sin del fullkomligt klart för sig, huru det i framtiden skulle komma att ställa sig med denna kostnad, som nu beräknas till 358,704 kronor, nemligen att den skulle komma att minskas. Något sådant har jag icke funnit antydt i den kongl. propositionen.

Det är för öfrigt underligt, att hela detta förslag om 50 % förhöjd dagaflöning egentligen icke är underställt Riksdagens pröfning; ty anslaget därför ligger inneslutet uti en anslagspost, i hvilken äfven ingå anslag för en massa andra ändamål. Annat är förhållandet med öfriga löneposter, som här förekomma, och hvilka af statsutskottet föreslås till godkännande. Deremot hvad den nu ifrågavarande löneposten vidkommer, så har Kongl. Maj:t aldrig begärt Riksdagens godkännande utaf densamma, enär den ej förekommer i de lönestater, som af Kongl. Maj:t förelagts Riksdagen till godkännande. Om Riksdagen nu emellertid bifaller Kongl. Maj:ts förslag i den nu föredragna punkten, så godkänner också Riksdagen förstucket denna princip, enär den hemställan, som förekommer i statsrådsprotokollet, göres under hänvisning till en jemväl angående denna förhöjda dagaflöning uppgjord »beräkning», om hvilken också herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet här talade.

Men i alla händelser förefaller det mig, att om man skall slå in på den ifrågasatta vägen, bör man åtminstone se något reglemente för, huru denna princip kommer att i framtiden tillämpas.

Herr Månsson: Herr talman! Jag skall endast säga några få ord.

Jag vill nämna, att jag vid denna frågas behandling varit ganska tveksam, hur jag skulle ställa mig till densamma. Jag har dock icke varit tveksam derom, att icke en högre lön borde gifvas åt officerarne och underofficerarne, och såvidt jag kunnat finna, råder icke angående den saken några skiljaktiga meningar.

Beträffande den nu föreslagna förhöjda dagaflöningen har jag äfven för min del haft mycket lätt att fatta mitt beslut. Då jag icke anser, att fullgiltiga skäl hafva anförts för beviljande af denna aflöning, har jag icke kunnat vara med om densamma. Jag kan icke finna det vara riktigt, att så snart som en officer eller underofficer tjenstgör utom den garnisonsort, der han är förlagd, han genast skall åtnjuta en särskildt förhöjd dagaflöning. Han har ju sin lön och sin dagaflöning för att han skall fullgöra sin tjenstgöring. Icke kan man väl begära, att en officer eller underofficer skall på ett regementsmöte, som ju alldeles uppenbart tillhör hans tjenstgöring, få åtnjuta en förhöjd dagaflöning. Frågan om den förhöjda dagaflöningen kommer jag alltså mycket lätt ifrån.

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forta.)*

Deremot är det svårare för mig att komma ifrån förslaget om den s. k. halfva dagaflöningen, hvilken skall utgöra en ersättning för officerarne och underofficerarne, då de icke ligga i tjenstgöring. Jag kan icke neka till, att det nu för officerarne och underofficerarne med den utsträckta tjenstgöring, som de hafva, är betydligt svårare än förut att skaffa sig extra arbete utom tjensten, och det är tydligt, att detta skall i hög grad försvåra existensvilkoren för dem. Man får också med anledning häraf höra mycken klagan och mycket bekymmer uttalas. Denna sida af saken är därför mycket allvarlig.

Denna fråga behandlades i utskottet ganska fort. Jag var icke med på den afdelning, der den förekom, och har således icke deltagit i detaljarbetet. Och när frågan kom inför statsutskottet, ville man der icke närmare ingå på densamma. En af ledamöterna från Andra Kammaren höll ett längre anförande för att försvara sin mening, men då ingen från Första Kammaren svarade, kom ingen debatt till stånd, utan man stod der kammare mot kammare.

Såsom frågan nu står, är jag för min del mycket tveksam, huruvida det är riktigt att anslå för bestridande af utgifterna för den halfva dagaflöningen hela den här ifrågasatta summan af 606,864 kronor. Jag tror i likhet med herr von Friesen, att den mening, som hyllas af sparsamhetsvännerna, då icke kommer att blifva den segrande. Vi hafva ju här från många håll, såsom af herr Hjelmérus, herr vice talmannen m. fl., hört yrkanden på bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och då är alldeles tydligt, att äfven om kammaren nu fattar sitt beslut i enlighet med statsutskottets hemställan, så kommer dock i den gemensamma voteringen detta beslut att falla, och i stället går då Kongl. Maj:ts förslag igenom. Men blir resultatet sådant, hafva verkligen vi sparsamhetsvänner skött vår politik dåligt. Det är därför som jag, med instämmande i herr von Friesens anförande, vill som min mening framhålla, att kammaren gör klokast i att instämma med herr Pantzarhielm och bifalla det förslag, som han här framställt.

*Ang. höjning
af anslaget till
aflöning och
rekrytering.
(Forts.)*

Herr Vahlquist: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag ber endast att få yttra ett par ord med anledning af den motion, som jag i början af riksdagen här väckte och hvilken motion af utskottet blifvit behandlad under denna punkt.

Såsom jag nästan förmodat, har utskottet icke velat tillstyrka denna min motion, men utskottet har dock med sin mycket vänliga motivering för afslag på sätt och vis gifvit mig rätt i hufvudsak. Utskottet har emellertid ansett, att den af mig föreslagna löneförbättringen för bataljonsläkare med lägre lön bör framkomma samtidigt med frågan om regementsläkarnes löneförmåner i öfverensstämmelse med deras rang, och har jag därför icke något yrkande att nu göra. Jag ber endast att få uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:t måtte taga denna beaktansvärda fråga, löneförbättring åt bataljonsläkarne med lägre lön, i noggrant öfvervägande och, så fort ske kan, framkomma till Riksdagen med det förslag i frågan, hvartill motionen och statsutskottets utlåtande öfver densamma ge anledning.

I öfrigt ber jag, herr talman, att få instämma med dem, som yrka bifall till reservanternas förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen framställde propositioner på hvart ett af de framställda yrkandena, nemligen 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Lundeberg m. fl. afgifna reservationen och 3:o afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till det af herr Pantzarhielm under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits det under 3:o angifna yrkande, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i femte punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å berörda hemställan, bifallit det af herr Pantzarhielm under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utvisade 85 ja, men 118 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare behandlingen af ifrågavarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,2 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.
